

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Första Kammaren. N:o 9.

Lördagen den 19 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda Utlåtande N:o 3, angående beräkningen af statsverkets inkomster.

1 punkten.

Utskottets hemställan rörande titlarna Ränta—Telegrafmedel.

Bifölls.

Utskottets hemställan i afseende på titeln Jernvägstrafikmedel.

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.*

Herr Nordenfelt: Då jag vågar göra några anmärkningar vid den nu framlagda beräkningen, har jag naturligtvis icke anspråk på att kunna förutsäga hvad framtiden bär i sitt sköte. Beloppet af ifrågavarande inkomst beror, som bekant är, på skörden och konjunkturförhållandena i allmänhet i landet; men om man kan förutsätta, att icke några särdeles olyckliga förhållanden skola inträffa, så finnes det all anledning att beräkna denna inkomst till betydligt högre belopp än hvad Stats-Utskottet föreslagit. Det är visserligen sant att, om man icke vill beräkna förslagsanslagen till de belopp, hvartill de i verkligheten uppgå, så är det också nödvändigt att räkna inkomstsummorna lägre; men detta synes mig vara att räkna med förtäckta eller veterligen origtiga siffror och det kan jag icke finna vara riktigt. Då jag derföre med min röst vill bidraga till att höja beloppet af förslagsanslagen, der så fordras, måste jag också tillse, att inkomstberäkningen höjes, ty eljest kommer man skenbart på balans.

Jag har i min reservation anført de skäl, som synas mig tala för en förhöjning i beräkningen af förevarande inkomst. Det första är, att nettobehållningen af statens jernvägstrafik under år

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.
(Forts.)*

1880 öfverstigtit 6,400,000 kronor, hvaraf 6,200,000 kronor blifvit inbetalade till Statskontoret. För att komma till en så låg siffra, som af Kongl. Maj:t, på Trafikstyrelsens förslag, blifvit framlagd, har man tagit ett medeltal af inkomsterna under de tre åren 1878, 1879 och 1880, af hvilka åren 1878 och 1879 varit för statens jernvägstrafik de ofördelaktigaste under mycket lång tid. Det är väl icke att förmoda, att så olyckliga förhållanden nu åter skola inträda, då vi tyckas vara på väg till en bättre ekonomisk ställning. År 1878 var nettobehållningen per banmil 25,885 kronor och 1879 26,838 kronor samt år 1880 35,830 kronor. Tager jag deremot ett medeltal för tio år, så får jag ett belopp af 37,185 kronor, som är högre än 1880 års nettobehållning per banmil. Under tiden hafva visserligen nya banor blifvit byggda, som icke gifva så mycken inkomst som de äldre, utan delvis till och med gå med förlust, men trafiken på de äldre banorna har i stället så tilltagit, att denna tillväxt betäcker den förlust, som gjorts på de nya banor, hvilka icke gifva någon inkomst.

Det tredje skälet jag anfört i min reservation är, att Trafikstyrelsen icke ansett sig böra upptaga de banor, som skola öppnas under åren 1881 och 1882 till någon som helst nettoinkomst. Det kan ju vara olika tankar om den saken. Det har likväl visat sig, att tvärbanan emellan Torpshammar och Östersund under år 1880 lemnat en nettobehållning af 147,255 kronor eller per banmil 11,327 kronor, ett resultat som icke är så dåligt, om man jemför det med hvad vestra och södra stambanorna lemnade år 1862, som blott var 10,704 kronor och således 623 kronor mindre per banmil. Det synes således, att tvärbanan åtminstone har bättre utsigt att lemna inkomster än de södra och vestra banorna hade till att börja med. Af de norrländska banorna skola omkring 21 mil öppnas under innevarande år och 5 mil tidigt på våren 1882. När då banorna blifva sammanbundna, är det otvifvelaktigt, att de komma att lemna bättre resultat än förut de skilda delarna.

Att inkomsterna då blifva större och utgifterna mindre är ett förhållande, som erfarenheten noggsamt bekräftat vid alla de tillfällen, då bansträckor blifvit sammanbundna; och denna långa norra bana skall, utöfver hvad den kommer att afkasta i och för sig sjelf, äfven komma att öka trafiken på de södra banorna. Mycket gods kommer att transporteras på dessa banor och äfven antalet resande kommer att betydligt tillväxa, då nya trakter med ovanlig naturskönhet derigenom för dem öppnas. Otvifvelaktigt synes mig derföre att genom dessa nya bandelar en betydligt större trafik skall komma att tillföras de redan trafikerade banorna. Dessutom hafva under senare år många enskilda banor öppnats, hvilkas trafik visserligen ännu icke är stor, men som dock oupphörligt växer och ökar statens inkomster genom samtrafik med stambanorna.

Styrelsen för statens jernvägstrafik har sagt att, om inkomsterna blefve större än hvad som beräknats, så behöfdes öferskottet till att öka materiel- och kassaförlaget. Dessa förlag hafva ökats under år 1880 med 200,000 kronor; och under inne-

varande år, då inkomsterna beräknats endast till 4,500,000 kronor men efter all sannolikhet torde uppgå till minst 6,000,000 kronor. Finnas medel att öka dessa förlag, utan att behöfva anlita 1882 års inkomster. Jag tror att det är en nog långt utsträckt försigtighet att för detta ändamål taga 1882 års trafikmedel i beräkning.

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.
(Forts.)*

Då jag icke kan finna något skäl, hvarför inkomsterna under år 1882 skulle blifva mindre än under år 1880, men jag tror mig hafva framlagt goda skäl för att de skola blifva större, så får jag yrka, att Kammaren ville besluta, att jernvägstrafikmedlen måtte upptagas till 5,500,000 kronor i stället för 5,000,000 kronor.

Herr Montgomery Cederhielm: Herr Nordenfelt har föreslagit en förhöjning i beräkningen af jernvägstrafikmedlen till 5,500,000 kronor i stället för 5,000,000 kronor, hvartill de äro upptagna i Kongl. Maj:ts proposition, och Kammaren har hört de skäl han härför anført. De skäl, som i Stats-Utskottet verkade för bibehållandet af den i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna siffran, återfinnas i statsrådsprotokollet och jag ber att derur få uppläsa några rader. Det är nemligen Trafikstyrelsens utlåtande i afseende på beräkningen af dessa medel. Styrelsen säger: "Vid beräkningen af behållningen för år 1882 har Styrelsen för statens jernvägstrafik, under antagande att å nya bandelar, som öppnas för trafik under åren 1881 och 1882. inkomster och utgifter komma att jemnt motsvara hvarandra, endast tagit hänsyn till de 1,954 kilometer jernväg, som vid 1880 års slut trafikerades. Medelinkomsten per kilometer under åren 1878, 1879 och 1880 har af Trafikstyrelsen lagts till grund för beräkningen af nettobehållningen år 1882, hvilken behållning med tillämpning af dessa grunder skulle komma att uppgå till 5,275,800 kronor. Då emellertid den betydliga utsträckning jernvägsnätet kommer att erhålla under åren 1881 och 1882 nödvändigtvis medför en betydlig förökning af jernvägarnes behof af materialförlag, hvilket förlag dessutom under åren 1878 och 1879 blifvit minskadt, anser Trafikstyrelsen behållningen å trafikmedlen, som i riksstaten för år 1881 är upptagen till 4,500,000 kronor, icke böra för år 1882 beräknas högre än till 5,000,000 kronor."

Stats-Utskottet, som ansåg dessa skäl vara fullt talande, kunde således icke ingå på den af Herr Nordenfelt yrkade förhöjning i siffran; och i allmänhet torde det vara särdeles vanskligt att utan fullt giltiga och goda skäl föreslå en *förhöjning* i beräkningen af statens inkomster. Något öfverskott, i fall ett sådant skulle uppstå torde icke heller vara farligt, i betraktande af den stora brist, som nu finnes, då Statskontoret står i skuld till Riksgäldskontoret för 14,500,000 kronor. Den närmaste tiden manar till försigtighet vid beräkningen af inkomsterna och statsregleringens uppgörande; och får jag på grund deraf tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Carlson: Det torde icke kunna nekas att här föreliggande betydande skäl både för och emot hvad som är föreslaget.

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.*
(Forts.)

Å ena sidan talar den nödiga försigtigheten att icke beräkna högre än hvad som med all säkerhet kan antagas komma att gå ut samt behovet att möta möjligen uppkommande brister. Å andra sidan har man framför sig en i förhållande till landets stigande utveckling stadigt fortgående inkomst, så betydlig att, då den år 1876 icke kunde gifva till Statskontoret mera än 3,000,000 kronor, den under nyss förflutna år lemnat 6,200,000 kronor.

Nu säger man, att det är i det hela likgiltigt, om man räknar lågt och det sedermera blir en besparing, som kommer statsverket till godo, eller om man räknar den ursprungliga siffran högre. Men härvid måste då tagas i betraktande den egendomliga natur, som nu ifrågavarande inkomstitel har. Det är icke här, som med tullen och andra inkomstitlar, att sjelfva rörelsen går sin gång utan att staten på annat sätt ingriper än genom att bestämma afgifterna högre eller lägre. Här är det egendomliga, att staten sjelf drifver rörelsen; och dervid är det två olika synpunkter som göra sig gällande: den ena, att göra trafiken så ändamålsenlig, så fullständig och så billig som möjligt, och den andra, att i möjligaste mån tillse statens behof af inkomster på denna rörelse. Det ligger i sakens natur att den myndighet, som har denna förvaltningsgren särskildt sig anförtrödd, skall vara benägen att företrädesvis afse den förstnämnda synpunkten. Visserligen har Trafikstyrelsen på senaste tiden med en omsorg, som förtjenar allt erkännande, tillgodosett äfven den senare synpunkten, så att under år 1880 resultatet blifvit att såväl inkomsterna ökats som utgifterna minskats, hvilket gjort att nettobehållningen blifvit sislidna år icke mindre än 9,000 kronor större per banmil än under år 1879. Detta förtjenar all uppmärksamhet, men man måste likväl erinra sig att den som företrädesvis har skäl att hålla på den senare synpunkten är Riksdagen. Om Riksdagen beslutar sig för att beräkna inkomsten högre, så har Riksdagen derigenom uttryckt, att den förväntar att af rörelsen, alltid drifven på ett tillfredsställande sätt, bör tillflyta statsverket en större inkomst; och dertill kan Riksdagen hafva så mycket större skäl, som den klyfta, hvilken ligger emellan hvad staten utgifvit för att hafva jernvägar och den inkomst staten uppbär af desamma, ännu är ganska betydlig. För år 1880 ställer det sig så, att annuitetsutgifterna äro 11,500,000 kronor, hvaraf ungefär 1,500,000 kronor betäckas genom räntor och kapitalafbetalningar å lån, som beviljats enskilda jernvägsanläggningar. Om man nu räknar nettoinkomsten till 6,000,000 kronor, så blir det i alla fall en brist af cirka 5,000,000 kronor, som tynger på statsbudgeten och för år 1882 blifver denna brist ännu större.

Men det, som isynnerhet synes mig förtjena uppmärksamhet i denna sak — och som det må tillåtas mig att uttala, ehuru den tanke jag hyser knappast nu kan leda till en omedelbar tillämpning, om jag än hoppas att den skall allt mer och mer tillvinna sig afseende — det är att man icke har på detta skede af Riksdagen fullständig ledning för att stadga sitt omdöme i detta ärende.

Det är känt, att skillnaden mellan den enskildes hushållning och en stats är den, att den enskilde beräknar först sina inkomster och derefter sina utgifter, men staten beräknar tvärtom utgifterna först och sedan inkomsterna, och detta af många skäl, men särskildt därför att mellan de olika inkomstitlarna, som kunna beräknas att betäcka större eller mindre utgifter, förefinnas olikheter, som göra att de på olika sätt inverka på det ekonomiska lifvet. Hos oss har detta tillämpats så att, då de ordinarie inkomsterna stått nästan oförändrade år efter år, beloppet af de extra ordinarie deremot bestämts först inemot riksdagens slut, sedan utgifternas belopp blifvit känt. När trafikmedlen infördes bland de ordinarie inkomsterna skedde det utan tvifvel derfore att de af lätt begripliga skäl icke funnos nämnda bland bevillningarne. Att de behandlades och bestämdes såsom ordinarie inkomster medförde icke någon större olägenhet, så länge de voro beräknade till jembörelsevis mindre belopp, men i samma mån de stigit, visar sig behovet af att kunna vid den slutliga beräkningen jmföra en höjning af dessa medel med en höjning af andra större inkomstitlar. Förhållandet är nu att trafikmedlen äro den tredje i ordningen af rikets inkomster. Denna inkomstitel har gått förbi till och med den ordinarie räntan och är näst tullmedlen och bränvinstillverkningsafgiften den mest betydande i budgeten. Det förekommer mig, som vid sådant förhållande förefunnas tillfyllestgörande skäl att först sedan man kände utgifterna och de förändringar, som i afseende å dem behöfde vidtagas, man borde välja mellan dessa stora inkomstitlar och de öfriga, som äro af bevillningsnatur, för att på ändamålsenligaste sätt göra sina beräkningar. Jag inser väl, att denna tanke är alltför litet känd och omfattad och att det höga belopp, hvartill denna inkomst stigit, ännu icke visat sig nog stadgad för att man skulle nu vidtaga en sådan åtgärd. Men jag har icke kunnat underlåta att uttala en uppfattning som jag tror allt mer och mer kommer att göra sig gällande.

När man har en inkomst som stiger till 5,000,000 kronor och är den tredje i ordningen på budgeten, så tror jag att det är skäl att först känna utgifterna, innan man fastställer beräkningen af en sådan inkomstitel.

Då likväl behandlingen af utgiftstitlarna ännu icke ens begynt, finnes icke någon annan ledning för bestämmande af utgifts-siffran än den Kongl. Maj:ts proposition innehåller. I saknad således af tillräckliga upplysningar, som kunde gifva en ledning för att höja beräkningen, må ett öfvervägande vitsord gifvas åt de skäl som tala för att hålla beräkningarna lågt, och på denna grund har jag instämt i Utskottets nu framställda förslag.

Herr vice Talmannen: För min del instämmer jag i det af Herr Nordenfelt framställda yrkande. Det synes mig, att de skäl, han derför anført, äro särdeles goda. Han har påmint om, att nettobehållningen af statens jernvägstrafik för år 1880 utgjorde öfver 6,400,000 kronor, som med 1,400,000 kronor öfverstiger det

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.*
(Forts.)

af Stats-Utskottet för år 1882 beräknade belopp, och med 900,000 kronor öfverskjuter det belopp 5,500,000 kronor, reservanten här föreslagit.

Herr Nordenfelt har äfven, dock alltid med den reservation, som man i sådana fall är skyldig att göra, erinrat derom, att det icke finnes någon särskild anledning att antaga, att konjunkturerna för jernvägstrafiken skulle blifva sämre under år 1882 än de varit under år 1880, samt dessutom alldeles obestridligt ådagalagt, att åtskilliga i sjelfva trafikförhållandena liggande omständigheter berättiga till antagandet af gynsamare resultat 1882 än 1880.

Under sådant förhållande, och då det, efter min uppfattning, bör vara Riksdagens bemödande att beräkna inkomsterna, icke för högt, men väl så högt, som omständigheterna berättiga till, och icke så lågt, att derpå efter all sannolikhet betydligt öfverskott skall uppstå, synes det mig vara allt skäl att höja beräkningen af ifrågakvarande inkomsttitel till 5,500,000 kronor.

Det har visserligen blifvit erinradt, att jernvägstrafiken har ett annat ändamål än att skaffa staten inkomster och att man bör söka göra den så fullständig som möjligt, men affären är för stor, för att icke staten skulle söka att derpå erhålla någon ersättning för sina i densamma nedlagda penningar. Man bör icke uppmuntra Trafikstyrelsen att utsträcka sin omsorg för trafiken, huru berättigad den än må vara, så långt, att den ingriper allt för mycket i statens anspråk på att få en skälig afkastning af sina penningar för att derigenom minska det belopp, som i skatteväg i och för jernvägarne nu måste uttagas.

Mig synes denna Riksdag hafva ett särskildt skäl att upptaga den nu gifna anledningen att föröka inkomstberäkningen. Kongl. Maj:t hade nemligen i sin proposition föreslagit, att tilläggsbevillningen skulle bibehållas. Af denna bevillning skulle två tredjedelar, eller öfver en million, användas till förstärkande af statsverkets grundfond. Det är i och för sig ett godt ändamål, men därför bör väl icke en tilläggsbevillning upptagas. Hvad som egentligen gifvit skäl för tilläggsbevillningens ifrågasättande har varit, att något öfver en half million fattas vid jemförelse mellan statsverkets inkomster och utgifter. För min del anser jag det vara skäl att, i den mån omständigheterna dertill fullt berättiga, söka intaga detta belopp vid beräkningen af statsverkets inkomster, och här finnes nu ett tillfälle dertill, som kanske icke återkommer. Jag kan icke säga annat än att, utan att vilja förpligta mig med afseende på de anslag, som af Kongl. Maj:t blifvit begärda, det för mig vore angenämt om jemvigtt mellan statens inkomster och utgifter kunde åstadkommas utan tilläggsbevillning och utan allt för starkt prutande på statsutgifterna, hvilka i allmänhet äro begärda för goda ändamål.

Jag anhåller att få instämma med reservanten.

Friherre Klinckowström: Utom det, att det är för mig särdeles angenämt att kunna förena mig i de åsigtter, som af den siste talaren blifvit uttalade, något som tyvärr för mig är ytterst

sällsynt, finner jag den reservation, Herr Nordenfelt bifogat ifrågasättande betänkande, vara af den särdeles upplysande och öfvertygande beskaffenhet, att jag icke vet mig hafva annat att tillägga, än att jag ber att få förena mig med honom derom.

Det är här icke fråga om någon obetydlig summa till ökande af statsinkomsterna. Om, såsom jag hoppas, Kammaren vill förena sig med Herrar von Ehrenheim och Nordenfelt om att höja detta anslag med 500,000 kronor, så är jag öfvertygad, att alla de, som jemte mig strida mot en tillökning af den allmänna bevilningen genom en tilläggsbevilning af något öfver en och en half million kronor, skulle derigenom se sina förhoppningar förverkligade, att någon tilläggsbevilning för 1882 icke skulle behöfva ifrågakomma; och jag tror, att hela landet skall helsa en sådan nyhet med särdeles angenäma känslor.

Det är en annan anledning, hvarför jag tror, att det icke vore klokt, om vi beräknade nettoinkomsten af statens jernvägar lägre än till och med Trafikstyrelsen gjort, om jag minnes rätt; ty det skulle vara ett tillkännagifvande, att staten icke fordrade så mycket af sina jernvägar, som de kunna gifva, hvilket åter möjligen skulle insöfva Trafikstyrelsen att icke uppbjuda all sin förmåga att söka af jernvägarne få så stor nettoinkomst, som de kunna gifva. Vi veta, att Stats-Utskottet vid föregående riksdagar lagt märke till, att den nettoinkomst af statens jernvägar, som då åstadkommits, icke stått i något rimligt förhållande till hvad de kunde gifva, och att af jernvägarnes bruttoinkomst större delen åtgått för deras rörelse. Följden af denna anmärkning har blifvit, att för år 1880 öfverskottet utöfver driftkostnaderna blifvit betydligt större än förut. Skulle vi icke nu sporra Trafikstyrelsen till att söka ytterligare nedbringa utgifterna i jernförelse med inkomsterna, kunde inträffa, att utgiftsprocenten åter blefve mycket för stor, synnerligen om vi jemföra den med utgiftsprocenten för de enskilda jernvägarna, hvilka i detta hänseende kunde tjena till god föresyn för staten.

På dessa skäl föreslår jag, att inkomsten af jernvägstrafiken måtte här beräknas till 5,500,000 kronor.

Grefve Sparre: Då jag i Stats-Utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och förenat mig om det beslut, Utskottet fattat, önskar jag att här i Kammaren få påpeka de synpunkter, som förmått mig till detta beslut.

Om jag granskar den af Trafikstyrelsen lemnade redogörelsen för de ekonomiska resultaten af trafikrörelsen under femårsperioden 1876—1880, finner jag först, att år 1876 bruttoinkomsten per banmil var 115,661: 90; dervid är en siffra för driftkostnad samma år 72,723: 30. 1877 sjönko inkomsterna till 109,486: 55, men utgifterna stego med 4,037: 94 per banmil utöfver hvad de voro föregående år. 1878 sjönko inkomsterna med 14,061: 70 per banmil och utgifterna minskades med 7,221: 67. 1879 sjönko inkomsterna ytterligare med 8,275: 01, men driftkostnaden hade då sjunkit med 9,228: 45, och för 1880 finner jag en stegring i in-

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.
(Forts.)*

komster af 3,654: 12 och ytterligare sjunkande af utgifter med 5,337: 52. Hvad säger väl detta? Ligger icke deri den sjelfklara sanningen, att då god tid inträffar, stiga inkomsterna under det utgifterna ännu stå lågt, under intryck af den gångna dåliga tiden, men snart stiga åter utgifterna till sin förra proportion; det dröjer alltså en tid innan jemvigten återställes! Jag står emellertid nu framför det år, då inkomsterna började ökas, men utgifterna voro de lägsta de varit under hela femårsperioden, och just af detta skäl har staten för år 1880 fått inhösta den största inkomst, den haft af jernvägarna. Jag frågar mig nu, i likhet med reservanten, Herr Nordenfelt, äro trafikutsigtarna lika goda för 1882 som för 1880? Jag hoppas att den goda tid, som nu inträffat, icke måtte blifva så kort, att den redan 1882 efterträdes af en sämre, men jag fruktar att de nu lågt nedbringade utgifterna skola stiga i sammanhang med den växande rörelsen och hastigare än densamma. Jag tror det så mycket mera som, om jag ser på driftkostnaden i förhållande till bruttoinkomsten, jag finner, att utgifterna uppgingo år 1880 till 60,⁵⁴ procent af trafikinkomsten, men att medelutgiftsprocenten var omkring 67 för alla 5 åren. Jag tror därför, att om man kan beräkna högre bruttoinkomst, har man skäl att också vänta högre utgift, och huru mycket jag än skulle önska, att jag misstager mig häri, tror jag likväl, att man bör fästa afseende vid de förhållanden, jag omförmält. En talare har anmärkt, att om man beräknade högre, har man uttalat förhoppning om större inkomst. Det är ju samma försök, som man gjort år efter år, isynnerhet förr, men utan åsyftadt resultat, och märkvärdigt nog är, att just för år 1880, då beräkningen af trafikinkomsterna sänktes från fyra och en half till fyra millioner, statens jernvägar lemnade det största resultatet.

Jag öfvergår nu till de af reservanten uppställda punkter för att genomgå hans beräkningar. Reservanten nämner att 1878 och 1879 voro dåliga år, men att beräkningen är gjord efter medelinkomsten för dessa två år jemte år 1880, hvilket sistnämnda var ett ganska godt år. Tager man deremot beräkningen från slutet af 1876, som af alla åren visar det bästa resultatet, kommer man ungefär till den siffra, hvartill reservanten önskar att trafikinkomsten må beräknas för 1882, eller till fem och en half millioner, men då bör äfven tagas i betraktande det faktum, att det behöfs ökad kassa- och materialförslag för de nya bandelar, som komma att trafikeras under åren 1881 och 1882. Reservanten jemför nettoinkomsten per banmil under åren 1871—1880 och säger att densamma i medeltal under dessa år varit högre än under åren 1878 och 1880. Jag tror dock att man icke får fästa sig så mycket vid denna uppgifna siffra. Jernvägsnätet var då utsträckt endast öfver mera befolkade delar af vårt land, och man bör icke glömma bort de ord, Trafikstyrelsen för några år sedan yttrade, eller att "då stambanorna nu sträckt sig öfver områden, som äro mindre folkrika och hafva en mindre utvecklade rörelse än de, hvarå de äldre stambanorna anlades, och då en längre tid än eljest kommer att åtgå innan de nya banorna hinna tillgodogöra sig de an-

ledningnar till trafik, som förefinnas, och då deras anspråk på materialförlag icke under tiden motsvaras af inkomster som ställa dessa i skuggan o. s. v.", så bör försigtigheten mana till en låg beräkning af trafikinkomsterna, synnerligast nu, då hela utsträckningen af de nyöppnade banorna faller inom sådana mindre befolkade trakter.

*Jernvägstra-
fikmedlens
beräkning.
(Forts.)*

Den ärade reservanten nämnde äfven, att om jernvägar sammanbindas med hvarandra, ökas inkomsten, och han åberopade härvid att en del af norrländska tvärbanan redan nu gifver god inkomst. Jag tror dock, att man icke får döma efter detta undantagsförhållande, att trafiken der nu så bedrifves att dermed icke kan fortfaras, då den nämnda banan förenas med en uppåtgående bana, och att en ökning i inkomster skall der åtföljas af vida högre grad förökade utgifter.

För att vinna det för rörelsen behöfliga kassa- och materialförlaget, hvars nödvändighet förmått Trafikstyrelsen att icke beräkna nettobehållningen för 1882 högre än till fem millioner, hänvisar reservanten till det förmodade öfverskottet å innevarande års inkomster. Härvid kan jag dock ej följa honom. Riksdagen har aldrig varit benägen att anvisa medel på en redan reglerad budget och jag kan ej finna lämpligheten att göra ett undantag i detta hänseende.

Beräkningen för 1881 är af Riksdagen godkänd och har sitt värde endast i sammanhang med samtliga inkomst- och utgiftsposter som för samma år äro bestämda. Jag tror derföre icke, att man bör ingå i pröfning huruvida denna beräkning för föregående år är riktig eller icke, utan endast behandla hvad vi nu hafva före eller beräkningen för år 1882.

Jag ber slutligen att få anmärka, att jag inom Utskottet följt hvad jag funnit vara tradition i denna Kammare. Kammaren har alltid önskat alla beräkningar låga och varsamma. En enda gång, sedan jag hade äran blifva medlem af Kammaren, har Kammaren ändrat ett förslag af Kongl. Maj:t till inkomstberäkning. Det var år 1872, då Kammaren sänkte beräkningen af trafikinkomsterna från af Kongl. Maj:t beräknade 8,450,000 kronor till 8,000,000 kronor. Jag tror mig derföre följa traditionerna i Kammaren, då jag äfven i detta fall beräknar varsamt och viss om att Kammarren äfven vill bevara sina traditioner, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Lagerberg: Det är särdeles vanskligt att med säkerhet beräkna denna inkomst, och jag, som för min del såsom medlem af Utskottet noga följde de skäl, som anfördes för och mot, får bekänna, att jag till en början var af Herr Nordenfelts åsigt; men ser man på denna rörelses natur, finner man så många inverkanse orsaker, att man bör vara mycket noga vid fattande af sitt beslut i detta fall. Då förslaget förekom i Stats-Utskottet, pågick just det gräsliga väder, som för en tid sedan öfvergick landet. Jag måste då säga till mig sjelf: Står detta ett par dagar till, så Gud vet, om icke till och med det af Kongl. Maj:t

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.
(Forts.)*

föreslagna belopp är för högt. Sådant väder kan också inträffa 1882. Derföre biträdde jag Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt: Med anledning af Grefve Sparres fruktan för att utgifterna skola komma att stiga, vill jag erinra derom, att från 1865 till 1874 fans blott ett enda år, nemligen 1868, då utgiftsprocenten i förhållande till inkomsten öfversteg 60 procent eller densamma som år 1880. Det vill då synas mig som om det icke vore sannolikt, att denna utgiftsprocent skulle vidare höjas. Det är blott genom att inkomsterna falla hastigt, som förhållandet mellan inkomster och utgifter blifver ofördelaktigt, men då inkomsterna äro i stigande, ser jag icke något skäl, hvarför utgiftsprocenten skulle blifva större än nu och under förstnämnda tio år.

Hans Excellens Herr Statsministern Grefve Posse: Beräkningen af statsverkets inkomster är i de flesta om icke i alla fall ingenting annat än en approximativ kalkyl, hvars värde väsentligen beror på de förutsättningar, hvarunder den är gjord. I detta särskilda fall har jag funnit de förutsättningar, som ligga till grund för Jernvägsstyrelsens beräkning fullt tillfredsställande och har derför tillstyrkt Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga förslag om godkännande af denna beräkning.

Trafikstyrelsen erinrar först derom, att medeltalet af de tre sista årens behållna inkomst af jernvägstrafiken motsvarar något mera än de nu ifrågakända fem millionerna, nemligen 270,000 kronor deröfver, men att man likväl icke bör antaga denna summa såsom den absolut rätta, emedan en utsträckt jernbanelängd påkallar en hel mängd från trafikmedlen utgående utgifter, som i och för sig komma att minska denna behållning, och dessutom upplyser Trafikstyrelsen, att jernbanornas materialförråd under åren 1878 och 1879 minskats så mycket, att man måste vara betänkt på att öka desamma till deras normala ståndpunkt. Af dessa skäl föreslår styrelsen, att behållningen af jernvägstrafikmedlen må beräknas till 5,000,000 kronor.

Det har varit ett ytterligare skäl för mig att tillstyrka detta belopp, det nemligen, att, om ett fel i beräkningen visar sig, så att beloppet kommer att öfverstiga det beräknade, uppstår deraf alldeles icke någon olägenhet, ty det öfverskjutande beloppet kommer statsverket till godo under förhållanden, då det alltid blifver väl behöfligt, nemligen till förstärkande af statsverkets grundfond, d. v. s. vid en följande statsregleringsperiod. Men om deremot en misräkning eger rum i motsatt riktning, är det i den nu ifrågavarande statsregleringen, som obehag kommer att vållas. Det kan hvarken för Kongl. Maj:t eller Riksdagen vara någon fördel, lika litet som det bidrager till reda i statsregleringsfrågor, om man beräknar inkomsterna för högt. De skäl, som äro anförda för en högre beräkning af denna titel, låta mycket väl höra sig. De äro mycket antagliga och man kan ju på grund af dem, om man så nödvändigt vill, höja beräkningen, men icke finnes någon säkerhet

för att vare sig reservantens eller Kongl. Maj:ts på Trafikstyrelsens förslag grundade beräkning komme att till sitt faktiska resultat visa den rätta summan.

Man har såsom ett skäl utöfver de af reservanten anförda sagt, att om man beräknar denna behållning af trafikinkomsten högt, så att något öfverskott icke vore att emotse, skulle derigenom Trafikstyrelsen manas att iakttaga all nödig sparsamhet i trafikutgifterna. Det är ett skäl, som jag ber att få vederlägga med en praktisk erfarenhet; i den för 1880 bestämda statsreglering voro trafikinkomsterna beräknade till endast 4,500,000 kronor, under det de inbringat i Statskontoret 6,200,000 kronor; således ett öfverskott af 1,700,000 kronor. Det kan väl icke med fog sägas, att den stora tillgång, som stått till Trafikstyrelsens förfogande förledt densamma till ökade trafikknaster. Jag tror, att man tvärtom måste erkänna, att Trafikstyrelsen iakttagit all möjlig omsorg för att nedbringa trafikknasterna.

Jag ber att härmed få sluta, under det jag hemställer, att Kammaren ville godkänna Kongl. Maj:ts proposition.

Herr vice Talmannen: I anledning af det yttrande, vi nyss hört från statsrådsbänken, ber jag att få fästa uppmärksamheten på några i Herr Nordenfelts reservation förekommande omständigheter. Hans Excellens Herr Statsministern nämnde att medeltalet af ifrågavarande inkomstbelopp under åren 1878, 1879 och 1880 utgjorde 5,270,000 kronor; men härvid erinrar Herr Nordenfelt, efter min tanke särdeles riktigt, att åren 1878 och 1879 voro särdeles ofördelaktiga år och för statens jernvägstrafik de olyckligaste allt sedan år 1868. Det ligger i sakens natur, att ett medeltal för så kort tid som tre år, af hvilka två varit de ofördelaktigaste under 12 år, måste ställa sig ganska lågt, och likväl öfverstiger detta belopp det för 1882 beräknade med 270,000 kronor.

Vidare har det erinrats om de utgifter, som för statens jernvägstrafik skulle blifva nödvändiga. Men äfven den omständigheten har Herr Nordenfelt icke glömt, ty han säger i 6:te mom. af sin reservation, att den förökning af materiel- och kassaförlaget, som Kongl. Styrelsen för statens jernvägstrafik anser nödvändig, torde väl kunna beredas under innevarande år, för hvilket jernvägstrafikmedlen beräknats lemna endast 4,500,000 kronor.

Slutligen har det talats om att icke någon olägenhet skulle uppkomma af ett öfverskott på dessa medel, ty detta öfverskott komme ju statsverket till godo. Efter mitt förmenande komme likväl en anmärkningsvärd olägenhet att inträffa, om man genom att med öfverdrifven försigtighet beräkna inkomsterna, nödgas bibehålla en skatt sådan som tilläggsbevillningen, hvilken är af provisorisk beskaffenhet och endast bör ifrågakomma, då statens utgifter det ovilkorligen fordra.

Jag fortsätter mitt förut framställda yrkande.

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.*
(Forts.)

*Jernvägs-
trafikmedlens
beräkning.*
(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden, dels å bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan och dels derå, att jernvägstrafikmedlen skulle i inkomstberäkningen upptagas till 5,500,000 kronor, gjordes propositioner på dessa yrkanden, och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig hafva funnit propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af utlåtandet N:o 3 i fråga om beräkningen af jernvägstrafikmedel, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar Kammaren, att ifrågavarande medel skola i inkomstberäkningen upptagas till 5,500,000 kronor.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47.

Nej—56.

Utskottets hemställan beträffande titlarne Skogsmedel och Extra uppörd.

Bifölls.

2 och 3 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 16 och 18 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 5, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 16 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande N:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Mom. a.

Friherre Klinckowström: Oaktadt jag ganska väl inser, att några förändringar i hvad Stats-Utskottet här föreslagit icke skola vidtagas med anledning af mina hemställanden beträffande reservations- och förslagsanslagen i 1882 års riksstat, må det dock tillåtas mig att med några ord bemöta de motiv, på grund af hvilka Utskottet kommit till det resultat att underkänna mina hemställanden i ämnet. Stats-Utskottet redogör först för hvad som förstås med förslags- och reservationsanslag, med reserverade medel och besparingar, och denna redogörelse kunde Utskottet, enligt min tanke, mycket väl hafva besparat sig mödan med och statsverket tryckningskostnaden för densamma, ty jag tror icke att någon ledamot af Riksdagens båda Kamrar derom svärfar i någon ovisshet. Härom behöfver jag således icke vidare tala; men när Utskottet derefter öfvergår till sina skäl emot antagandet af det förslag, jag framställt, finner jag Utskottet dervid icke hafva varit särdeles lyckligt. Först och främst påträffar jag der en orsak, hvarför det icke skulle gå an att stryka ut de så kallade förslagsanslagen, nemligen emedan dessa anslag äro af sådan beskaffenhet, att man icke på förhand kan bestämna utgifternas belopp, och såsom exempel anföres anslaget till Justitieministerns ombud för tillsyn öfver skrifers allmängörande, hvilket anslag vore beroende af antalet af boktryckerier, som inrättas i *landsorterna!* Det förefaller besynnerligt att Stats-Utskottet kan sväfva i okunnighet derom, att vid denna riksdag begärts tillåtelse att i landsorten anlägga och drifva boktryckeri, äfvensom om föreskriften i 1 § 5 mom. af Tryckfrihetsförordningen, att boktryckeri skall anläggas i stad eller inom ett afstånd derifrån af högst en half mil, i hvilket senare fall det likväl skall lyda under stadens rätt. Icke kan man väl då tala om boktryckeriers inrättande i landsorterna. Det är enligt mitt förmenande ett bevis på grof okunnighet hos Stats-Utskottet.

Derefter omnämner Utskottet vidare såsom viktiga och enligt hvad jag förmodar i dess ögon lysande skäl för nödvändigheten af reservationsanslagens bibehållande, anslaget till mediko-legala besigtningar samt till rese- och traktamentspenningar och slutligen anslagen för upphandling af skrifmaterialier och ved, för underhåll af möbler, för renhållning och mera dylikt vid Kansliet och andra embetsverk. Vore icke förslagsanslagen nödvändiga för andra ändamål, så skulle jag tacka Stats-Utskottet för det så kallade bevis, det här uppställt; ty detta skulle på det mest lysande sätt understödja min åsigt. Deremot erkänner jag, att en insändare, som i någon af hufvudstadens större tidningar upprädt

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

emot min motion, anført mycket bättre skenbara skäl än Stats-Utskottet för förslagsanslagens bibehållande, men i verkligheten finnas icke heller dessa. Han frågar emellertid bland annat: huru skulle det gå med anslaget till mathållning vid garnisonsregementena? Saken är dock ganska enkel. Jag har sjelf varit chef för ett garnisonskompani och känner således till förhållandena, och jag svarar, att man får här, likasom i den enskilda hushållningen, "rätta mun efter matsäcken". Det fans en tid, icke synnerligen långt tillbaka, då vi icke hade något reservationsanslag. Huru gjorde man då? Man gjorde på samma sätt, som jag hoppas att man skall göra i framtiden; man permitterade så stor del af manskapet, att den summa, som i riksstaten fans upptagen till underhållet, räckte till för sitt ändamål, och de stackars soldaterna tackade sin Gud för att de blefvo permitterade till landsorten och fingo sysselsätta sig med vanligt landtmannarbete samt kunde vanligen derpå förtjena mycket mer, än om de gått och supit i Stockholm. På samma sätt förhåller det sig med underhållet af beväringmanskapet under möten och mönstringar. Man minskar antalet mötesdagar, så att anslaget efter beräkning af rationerna och priset på dem må räcka till, och förlusten i manskapets militära skicklighet blifver icke stor.

Det är nödvändigt att en gång skära bort dessa olyckliga anslag, såväl reservations- som förslagsanslagen, såvida landet skall kunna erhålla en budget och en statsreglering, som verkligen är hvad man låter trycka och icke endast ett sken deraf. Att nu så förhåller sig, skall jag be att få med några få siffror bevisa. Jag väljer dervid 1878 års statsreglering, emedan denna i de fall, jag nu afser, är den förevarande temligen lik. De skilja sig åt till en eller annan million, men detta inverkar intet på saken. — 1878 års riksstat innehåller:

förslagsanslag: 35,193,000 kronor;

reservationsanslag: 18,562,000 kronor;

och bestämda anslag: 18,873,000 kronor;

allt i runda tal. Om vi nu tänka på naturen af dessa anslag, så finna vi, att den egentliga statsregleringen, som endast skulle röra sig omkring de bestämda anslagen, alltså på en riksstat å 72,630,000 kronor icke hade att göra med större belopp än 18,873,000 kronor. Men icke ens hela denna summa blef föremål för Stats-Utskottets förslag och Riksdagens förning; ty vi veta alla, att Stats-Utskottet aldrig eller åtminstone högst sällan behandlar de ordinarie anslagen; det är endast den s. k. extra statsregleringen, som utgör föremål för Utskottets förslag och Riksdagens afgörande, och i 1878 års riksstat utgjorde beloppet af de extra anslagen 11,476,000 kronor. Undersöker man nu, huru dessa anslag fördela sig, så finna vi, att af dem 44,208 kronor utgjorde förslagsanslag, 3,500,000 kronor kreditiv, 700,000 kronor lån och 7,232,000 kronor bestämda anslag. Detta är ändock den riksstat, som med afseende på de extra anslagen, visar den högsta siffran under de senare åren.

När nu grundlagen icke vet af någon skilnad mellan ordinarie

och extra anslag, — något som regeringens nuvarande främste man tydligt och klart framhållit under diskussioner i Andra Kam-maren — när vidare hela staten ovilkorligen bör vid hvarje riksdag regleras, på det att de besparingar, som kunna åstadkommas äfven måtte iakttagas, så är det smärtsamt att se, att Stats-Utskottet aldrig behandlar den ordinarie riksstaten och att Riksdagen låter sådant passera och derigenom hemfaller i samma synd. Att det icke låter sig göra i längden, derpå se vi ett sorgligt förebud. Vi kunna nemligen icke reglera vår stat utan skuld-sättning eller utan att öka skatterna, och detta under år, som varit lyckliga i afseende på skörden och icke träffats af någon af de allmänna kalamiteter, såsom krig, pest, hungersnöd, dyr tid m. m., som drabba andra kulturstater i världen. Allt detta hafva vi undgått och ändå kunna vi icke reglera vår riksstat utan skuld. Detta är ett sorgligt förhållande, och om än Riksdagen icke inser det, har dock landet börjat fatta det, upplyst som det på senare tider blifvit om olägenheterna af vår nuvarande statsreglering. Det är på de grunder, jag nu anfört, som jag tror, att det finansiella system, hvilket Stats-Utskottet synes omfatta, är origtigt, och att, enligt mitt förmenande, ett nytt sådant system blir allt mera nödvändigt. Såväl Riksdagen som regeringen måste en gång förr eller senare bita i det sura äpplet, derom är jag för min del fullt förvissad; men såsom en förelöpare till detta nya system i statens finansiella hushållning, för nvars närmare utredande jag begärt tillsättandet af en finanskomité, har jag i en särskild motion afgifvit förslag till ändring i 1882 års statsreglering, hvilket hufvudsakligen går ut på att stryka reservations- och förslagsanslagen, att göra besparingar, der de utan olägenhet och utan förnärmande af tredje mans rätt kunna ske i vår riksstat, och att granska de ordinarie anslagen och på dem göra de besparingar, som kunna och böra ske. Om Riksdagens majoritet icke vill gå in härpå, utan bifaller hvad Stats-Utskottet föreslagit och således lemnar mina förslag utan afseende, så är sådant smärtsamt att erfara, men jag har ansett det vara min pligt att genom detta anförande till protokollet nedlägga min protest emot ett sådant förfarande.

Friherre von Kræmer: Det är en gammal sats, att otack är världens lön, och jag har påmint derom af den siste talarens yttrande, att den utredning, Stats-Utskottet här lemnat, skulle vara alldeles öfverflödigt, emedan den berörde förhållanden, som vore väl bekanta för nästan alla Riksdagens ledamöter. Jag tror, att den ärade talaren har rätt deri; men jag tror också, att utredningen egentligen varit afsedd för honom, och jag hemtar stöd för ett sådant antagande deraf, att i hela hans motion, för så vidt den rör reservationsanslagen, den tankegången synes vara rådande, att naturen af reservationsanslag borde upphöra, därför att besparingar på dessa anslag undandra sig Riksdagens kontroll, och att de därför borde förvandlas till vanliga ordinarie anslag. Man kan icke häraf draga annan slutsats, än att Friherre

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Klinckowström tror, att besparingar på ett vanligt anslag stå under Riksdagens disposition. Förhållandet med besparingar på ett ordinarie anslag var i gamla tider sådant, att Kongl. Maj:t hade en snart sagdt obegränsad dispositionsrätt öfver dem; men detta hade föranlett dertill, att dessa besparingar användes äfven till ökande af aflöningar och dylikt. Det var därför som 1841 års riksdag uti underdånig skrifvelse (N:o 332) yttrade, att Rikets Ständer hade beslutit, att de besparingar, hvilka intill nästa riksdag kunde å någon eller några af hufvudtitlarna uppkomma, finge fortfarande af Kongl. Maj:t användas till sådane af Rikets Ständer ej förut pröfvade utgifter, hvilka derefter kunde finnas för rikets styrelse af oundvikligt behof påkallade, för samma ändamål som med hvarje hufvudtitels anslag afsåges, och hvilka utgifter alltid måste vara tillfälliga och icke af permanent egenskap; att sålunda besparingarne i intet fall måtte komma i fråga att beagnas till bestridande af årliga löner och arvoden, hvilka borde rätta sig efter den statsreglering, som af Rikets Ständer blifvit godkänd och måste betraktas såsom gällande, intill dess densamma i vederbörlig ordning förändrades; samt att vid denna disposition i öfrigt skulle iakttagas, att de besparingar, som ett år reserverades kunde ett följande år användas.

Den inskränkning i dispositionsrätten, som sålunda blifvit gjord, tyckes emellertid år 1871 hafva räkat i glömska, ty då heter det i Riksdagens skrifvelse (N:o 46):

“Dessa föreskrifter äro sedermera icke ändrade, utan hafva i riksdagsbesluten fortfarande åberopats, hvarjemte i allmänhet städse iakttagits den af samma föreskrifter tydligt framgående och dessutom i sjelfva beskaffenheten af ifrågavarande tillgångar grundade regel, att disposition icke egt rum af förväntade, utan endast af redan under ett föregående år uppkomna besparingar“.

Anledningen till dessa påminnelser var då den, att Riksdagen inhemtat, att till utgående af besparingarne under femte hufvudtiteln voro upptagna utgifter till ett sammanräknadt belopp af 23,098 rdr 93 öre, hvilka, med undantag af 5,282 rdr 93 öre till genomförande af den nya aflöningsstaten för sjöförsvarets officerskorporer, syntes vara sedan flere år tillbaka och framgent årligen utgående, ehuru till stöd för samma utgifter endast åberopats för flere år sedan meddelade nådiga dispositioner, hvarförutom samma utgifter till större delen utgjorde löner, löneförhöjningar eller arvoden, och då ett sådant förfarande icke vore med en rätt tillämpning af förberörda föreskrifter förenligt, ansåg Riksdagen sig böra fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på förhållandet.

Hvarför dessa nu omförmälda föreskrifter, hvilka upptogos i riksdagsbesluten för hvarje år ända till 1872, icke åberopats äfven efter detta år, vet jag icke; men förmodligen har det varit därför, att frågan icke varit föremål för diskussion inom Kamrarna och man således ansett att icke något sådant behöfde ingå i riksdagsbeslutet, utan att det gamla bruket fortfarande vore bestående, och att detta ansetts grundadt på full rätt, bevisas bäst

deraf, att det icke föranledt till någon anmärkning från Konstitutions-Utskottet.

Jag har anfört dessa omständigheter för att visa, att den stora skillnad, som Friherre Klinckowström tänkt sig emellan besparingarne på reservationsanslag och dem på ordinarie anslag, i sjelfva verket icke finnes till. Den skillnad förefinnes visserligen, att besparingar på reservationsanslag icke få användas för annat ändamål än reservationsanslagets särskilda ändamål; men denna inskränkning, långt ifrån att leda till någon misshushållning, föranleder tvärtom utan tvifvel till besparingar; ty ett anslag, som man är efter år får disponera, brådskar man icke med att använda. Man vet, att man har rätt att använda det, och om det ett år icke kan med fördel begagnas, till följd af prisstegringar och dylikt, så besparas det till ett följande år. Men icke nog härmed; vi hafva ju ett färskt exempel från inkomstberäkningen för nästkommande år, deruti Kongl. Maj:t tillkännagifver, att besparingar å ett reservationsanslag finnas till belopp af en million kronor, som Kongl. Maj:t erbjudit till Riksdagens disposition för betäckande af bristen för 1879.

Hvad deremot beträffar förslagsanslagen, kan jag icke neka till, att motionären har rätt uti sitt påstående, såsom en allmän tanke betraktadt, att dessa äro för många; men jag tror, att Stats-Utskottet i sitt förevarande betänkande gifvit ganska goda skäl för att de på denna hufvudtitel befintliga måste finnas kvar. Förslagsanslagen gifvas för sådana ändamål, för hvilka grunden är bestämd, men man icke vet eller kan förutse, huru många gånger anslaget skall komma att anlitas. Hvad särskildt angår förslagsanslagen under andra hufvudtiteln, hvarom nu är fråga, så ställer sig eget nog förhållandet särdeles bevisande emot motionärens förslag, emedan förslagsanslagen der lemnade under det föregående statsregleringsåret 60,761 kronors brist, men 102,324 kronor i öfverskott, och der synes således icke finnas något skäl för afskaffande af förslagsanslagen, då de icke gifvit anledning till misshushållning, utan tvärtom föranledt lätnad vid uppgörandet af blifvande riksstat.

Beträffande förslagsanslagen på kommande hufvudtitlar, så talar motionären om anslaget till garnisonstruppernas mathållning. Det är visserligen sant, att detta anslag under dåliga år öfverskridits; men jag kan icke inse, huru sådant skulle kunna förekommas; ty manskapet behöfver föda och att tvinga det till permittering, såsom den ärade talaren föreslagit, låter sig icke göra, då de tagit värfning under förutsättning att de skola blifva klädda och födda. Att, såsom den ärade talaren förordat, "rätta mun efter matsäcken" låter sig väl icke göra i afseende på våra soldater, allra minst borde väl den ärade talaren vara den, som påyrkade något sådant, han, som sjelf vid remissen af statsverkspropositionen på det högsta ogillade användandet af en sådan, såsom han då sade, "Tanner-kur på fattiga enkor" genom att gifva dem alltför små pensioner.

Att vi icke kunnat reglera staten utan skuld, har verkligen

Öfriga ordi-
narie anslag
under Andra
hufvudtiteln.
(Forts.)

inträffat vid det omtalade tillfället, men det återstår att bevisa, att sådant skulle hjälpas genom utstrykandet af förslags- och reservationsanslagen, då hvar och en ju vet, att orsaken till Statskontorets kassabrist är en helt annan, nemligen en mängd beräknade inkomsters ingående efter det utgifterna redan måst bestridas.

Jag hoppas alltså hafva bevisat, att någon misshushållning icke kan uppkomma genom reservationsanslagen och att det ligger i sakens natur, att brist kan uppkomma på förslagsanslagen, men att sådant icke kan förekommas.

Å andra sidan har motionen en politisk sida. Friherre Klinckowströms förslag går nemligen i detta hänseende i två diametralt motsatta riktningar: den ena afseende en betydlig inskränkning i regeringsmakten och den andra en icke obetydlig utvidgning af densamma. Inskränkningen i regeringsmakten skulle ske derigenom, att förslagsanslagen afskaffades, och utvidgningen af densamma derigenom; att man afskaffade reservationsanslagen; ty i samma stund dessa blefve ordinarie anslag, finge regeringen en mycket större makt öfver besparingarnes användande. Då dessa två riktningar efter mitt förmenande således kunna anses taga ut hvarandra, så blir resultatet i politiskt afseende = 0. I ekonomiskt afseende är resultatet af det närvarande tillståndet med afseende på den nu förevarande hufvudtiteln, såsom jag anført, fördelaktigt, och jag tror alltså, att Stats-Utskottet haft goda skäl för sitt förslag.

Grefve Beck-Friis: Jag är visserligen till största delen förekommen af den siste talaren, men anhåller dock att få nämna några ord, då jag på Friherre Klinckowströms motion nedlagt åtskilligt arbete. Det var nödvändigt att något utförligare förklara naturen af reservations- och förslags-anslag, ty motionären har uppenbarligen icke gjort sig reda för hvad reservationsanslag vill säga, då han i sin motion på anslaget till hästafvelns förbättrande upptager värdet af alla hästarne såsom kontant behållning och kommer till det resultat, att der icke behöfves så stort anslag, förmodligen emedan man kan sälja af dem. Men huru skall man kunna underhålla dessa hästar utan medel dertill? I afseende härå har motionären uppenbarligen icke haft klart för sig hvad reservationsanslag vill säga. På samma sätt skulle man kunna gå igenom åtskilliga punkter af hans förslag. På anslaget för värfvade garnisonstruppernas rekrytering å 70,000 kronor har reservationen, säger motionären, uppgått till 270,000 kronor, men då vet han icke, att till denna siffras bildande har föregående år öfverförts behållningen från ett annat anslag. På det sättet vimlar motionen af de största misstag. Stats-Utskottet måste därför göra en utredning.

Sjelfva hufvudsyftet med motionen är emellertid att budgeten skulle minskas och Riksdagens makt öfver densamma ökas; men det skulle blifva tvärtom, om Friherre Klinckowströms förslag ginge igenom. Han vill att alla dessa anslag skola blifva bestämde; och i stället för att såsom nu af förslagsanslagen på ett

är lemnats ett öfverskott af 967,429 kronor, som ingått till statsverket, skulle, om Friherre Klinckowströms förslag varit gällande, Kongl. Maj:t, på sätt den föregående talaren visat, haft full dispositionsrätt öfver nära en million kronor. Detta kan då icke föranleda någon besparing på statsregleringen eller öka Riksdagens kontroll öfver densamma. Men hvad värre är, bifall till Friherre Klinckowströms förslag skulle göra all regering i detta land omöjlig; ty huru skulle man kunna tänka sig förslaget tillämpadt på — för att nu hålla mig till denna hufvudtitel — anslaget till fångars vård och underhåll? Om regeringen saknar medel att underhålla dem, skulle de då släppas ut på samma sätt som Friherre Klinckowström hemställt i fråga om gardisterna? Så äfven med anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter. Skulle rättsskipningen afstanna i brist på medel? Naturligt är att så icke kan ske, utan då måste andra åtgärder vidtagas. Det är sant, att man i andra länder vidtagit sådana åtgärder, men jag tror att någon utredning härutinnan i afseende å vårt land icke för närvarande föreligger, och innan en sådan utredning egt rum, kan ingenting göras. Det kunde ske så, att regeringen finge ett stort kreditiv, som nu skulle uppgått till fem millioner, och det hade knappast räckt till förlidet år. Såsom Herrarne veta, finnes ett förslagsanslag på 24,000 kronor, hvarmed restitutioner vid export af bränvin skola verkställas. Dessa restitutioner hafva emellertid sista året uppgått till nära tre millioner kronor. Skulle man efter en medelsiffra, hemtad från föregående år, utställa ett kreditiv motsvarande behovet, blef det vidunderligt. I andra länder gifves åt regeringen rätt att utställa provisoriska finanslagar, som gälla för tiden till nästa riksdag; så t. ex. i Danmark, men med hvad följder hafva vi sett derifrån.

Hur jag än vänder frågan, tror jag att bifall till motionen är omöjligt; och den har icke heller vunnit en enda röst i Stats-Utskottet utom i den del, der Friherre Klinckowström och Kongl. Maj:t haft samma åsigt, nemligen att anslaget till inköp af salpeter skall minskas med 10,000 kronor.

Friherre Klinckowström har äfven gjort anmärkning mot det af Stats-Utskottet begagnade uttryck "städer i landsorten". Finnes det kanske icke städer i landsorten? Friherre Klinckowström läser orden såsom *på landet*, men det står städer *i landsorten*.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Det skulle för mig blifva allt för vidlyftigt att försvara alla de punkter, i afseende hvarå två af Stats-Utskottets ledamöter behagat uppträda mot min ifrågasvarande motion. Jag märker mycket väl, att den icke kan hafva någon framgång, åtminstone icke i Stats-Utskottet; och så länge den metoden följes vid val af ledamöter i detta Utskott, att man behandlar platserna såsom ett slags fideikommiss, har jag icke förhoppning att under min och dessa platsers innehafvares lefnad — och kanske barnen inträda i samma åsichter och samma rättigheter — se någon lycklig följd af det förslag, jag i det allmännas

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Öfriga ordi-
narie anslag
under Andra
hufvudtiteln.
(Forts.)

intresse framstält. Bättre än någon annan vet jag att min motion har sina svaga sidor, föranledda af svårigheten för motionären att alltid kunna träffa det rätta, äfven med den bästa vilja; men jag gläder mig emellertid åt, att de anmärkningar, som blifvit gjorda mot denna min motion, icke äro af allvarsammare beskaffenhet, än att jag med ganska stor lätthet kan häfva dem.

Man har fäst sig vid den svårighet, som för regeringen skulle uppstå att regera landet, om dessa anslag borttogos. Jag finner tvärtom, att det skall blifva större lätthet för regeringen att sköta sig, om de anslagsposter, som nu utgå under form af reservations- och förslagsanslag, blifva förändrade till *bestämde* anslag; ty Herrarne skola ihågkomma, att vi för icke längre sedan än år 1835 icke hade några vare sig reservations- eller förslagsanslag, och det oaktadt sköttes, efter hvad jag tror, land och rike i allmänhet, på den kulturgrad, det då befann sig. lika bra som nu. Illa nog har Riksdagen sedermera låtit lura sig att bevilja dylika anslag i så stor grad som skett och att misshushållning af grof beskaffenhet rörande dessa anslag egt rum, derpå lemnas lefvande bevis af den årligen pågående statsrevisionen, hvilken ofta nog gifver vid handen, att dessa anslag blifvit använda till ändamål, som helt och hållet ligga utom det reservationsanslag, hvarifrån medlen blifvit tagna. Detta kan icke vara rätt. Vidare hafva vi sett, hurusom vid 1879 års riksdag, i dess elfte timme, regeringen eller Riksgäldskontoret framkom med fordran på 13 millioner kronor till hvad finansministern då kallade "en kassaförstärkning" åt Riksgäldskontoret för det Statskontoret der lyftat summor till betäckande af de förslagsanslagsutgifter, som ackumulerat sig år efter år och slutligen uppgått till 13 millioner kronor. Man sade då, att denna kassaförstärkning skulle ersättas af besparingar och öfverskott på statsinkomsterna. Huru har det emellertid gått? Nu nödgas vi, om vi bevilja regeringens förslag, betala dessa skulder troligen med direkta skatter, ty de öfverskjutande inkomsterna på statsregleringen har jag åtminstone på detta statsregleringsförslag icke sett. Jag tror det vara på tid att inskränka så beskaffade oegentligheter. Att icke Kongl. Maj:t mycket väl till fyllande af de mindre brister, som kunna uppstå under tiden mellan riksdagarne, skulle finna utvägar dels i de allmänna besparingarne, dels i statsverkets reservfond, dels ock slutligen i de kassaförstärkningar, som Riksgäldskontoret har bemyndigande att lemna Statskontoret, och att icke dessa tillgångar skulle räcka till, om man med kloket och kalkyl bestred de utgifter, Riksdagen anvisar, kan jag icke betvifla. Men såsom vid sista statsrevisionen funnits och äfven i senaste statsverkspropositionen blifvit framhållet, har t. ex. ett anslag på femte hufvudtiteln med nära 100,000 kronor öfverskridits, oaktadt detta anslag af Riksdagen bestämts att vara ett "förslagsanslag, högst". Detta finner jag vara otillständigt och det är för att förekomma sådant, — hvilket gör all verklig statsreglering omöjlig — som jag tagit mig friheten att framställa mitt förslag. De båda herrar, som bemött mitt förslag, hafva bland annat haft två stora anmärkningar mot detsamma,

den ena med afseende å anslaget till mathållning åt garnisonsregementena. Herrarne måtte icke hafva hört mitt enkla medel att förekomma öfverskridande af detta anslag. Jag har sjelf tillämpat det. Jag har sjelf haft kasernerad trupp under mitt befäl och gjort på det sätt jag omtalat. Och så gjordes öfverallt i forna tider; man rättade mun efter matsäcken. Hvad det beträffar att, såsom en talare sade, man skulle låta soldaterna svälta efter den Tannerska metoden, kan jag försäkra, att garnisonssoldaterna begära icke bättre än att blifva permitterade och få arbeta i landsorten samt der besöka hustru och barn. Men det är en sanning, att de största fyllhundarne äro de opålitligaste; dem törs man icke släppa ut, och de blifva icke heller mottagna i landsbygden. De andra deremot mottagas med öppna armar för hela året, om det kom i fråga. De kunna på detta sätt vara hustru och barn till skydd, och de egendomsegare, som hafva lyckan att få dem, äro tacksamma, ty vanligen äro desse de mest ordentlige och bäst disciplinerade arbetarne.

Det skulle leda mig för långt att till besvarande upptaga alla möjliga invändningar, de ena mer besatta än de andra, som blifvit gjorda mot mitt förslag. Jag vill icke uppehålla tiden dermed. Endast en anmärkning, som Grefve Beck-Friis gjorde, rörande restitutioner af bränvin, nödgas jag besvara. Hvarför kan man icke dervidlag gå till väga såsom vid andra stora administrationer, der penningar för underhållet måste åtgå, och endast upptaga netto-revenyn såsom stats behållning? Derhän kan man lätt komma, nemligen genom att från bränvinstillverkningsmedlen afdraga beloppet af restitutionerna, synnerligen då såsom senaste året detta belopp uppgår till 2,300,000 kronor. Lika väl som vid tull och jernvägar kan så ske här. Men det går icke hos oss att få för små inkomster, då man har så stora önsknings på anslag, och därför har icke regeringen vid detta tillfälle gjort afseende på dessa millioner, utan de skola tagas af andra tillgångar, jag vet icke hvilka. Jag tror, att det är ett suddaktigt beteende med statsregleringen att icke minska bränvinstillverkningsafgiften med det belopp, som restitutionerna utgöra.

Det skulle föra mig för långt att behandla alla de olika missuppfattningar, hvartill de två talarne gjort sig skyldige, och som jag icke har anspråk på att vid denna riksdag få min motion på ett tillmötesgående sätt behandlad i Stats-Utskottet, har jag icke något yrkande att göra.

Grefve Beck-Friis: Jag ber om tillgift att jag åter tager till ordet, men Friherre Klinckowström har tillåtit sig en, efter min åsigt, vilseledande uppgift, som jag anhåller att få bemöta. Han sade nemligen att för fyrtio år sedan funnos icke dessa förslags- och reservationsanslag, utan man fick då hjälpa sig med fasta anslag; men Friherre Klinckowström har dervid glömt, att då fans ett särskildt anslag, staldt till Kongl. Maj:ts disposition, och att Kongl. Maj:t hade rätt att flytta de uppkomna besparingarne från en hufvudtitel till en annan. Kongl. Maj:t hade i sjelfva

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Öfriga ord-
narie anslag
under Andra
hufvudtiteln.
(Forts.)

verket mycket större makt öfver besparingarne då än nu. Ja, mine Herrar, det gick så långt, att Kongl. Maj:t med användande af dessa besparingar inrättade Skånska Hofrätten. Regeringen var, såsom vi se, då ingalunda Urständssatt att röra sig af brist på medel. Tvärtom har just genom införande af dessa förslags- och reservationsanslag regeringens makt öfver statsmedlen minskats.

Herr Montgomery-Cederhielm: Om jag ock skulle vilja gifva Friherre Klinckowström rätt derutinnan, att det måhända verkligen finnes för många förslagsanslag i vår statsreglering, och att en del sådana kunde borttagas, så är denna anmärkning, äfven om den kan vara befogad, af ganska liten *praktisk* betydelse. Förhållandet är nemligen, att de *stora* anslag, der vexlande summor komma i fråga, *måste* vara förslagsanslag. Detta är fallet med anslaget till fångars vård och underhåll, hvilket ensamt uppgår till 1,500,000 kronor, samt flera andra, hvilka icke gerna *kunna* bestämmas till annat än förslagsanslag. Det är egentligen på dessa stora anslag brister uppkomma och icke på den del af förslagsanslagen, som i sig sjelfva äro obetydliga. Jag tror således, att den förändring, som Friherre Klinckowström afser och som endast kunde gälla dessa mindre anslag, är, såsom sagdt, af liten *praktisk* betydelse. Härtill kommer, att jag ej anser den närvarande tiden lämplig för experiment med statsregleringen. Vi hålla på att söka komma i jemnvigt, att komma från ett i många hänseenden oangenämt tillstånd, som under några år fortfarit. Jag tror icke att det under sådana förhållanden är lämpligt att kasta sig in i vidlyftigheter. Här har visserligen endast föreslagits ett annat sätt för beräkning af utgifterna, men detta sätt kan i alla fall ej tillämpas, utan att många andra förändringar vidtagas. Jag får därför tillstyrka bifall till hvad Utskottet föreslagit och ber att få tillägga, att motiveringen visserligen kunnat utföras mycket omständligare och mycket längre, men jag för min del trodde icke, att frågan var af beskaffenhet att derom skulle komma att tvistas.

Grefve Lagerberg: Att Friherre Klinckowström skulle taga anstöt öfver att Stats-Utskottet så behandlat hans motion som i utlåtandet synes, visste jag verkligen förut, men att *han* just skulle åberopa *ekonomiska* skäl, hvarför Utskottet bort utesluta den korta recit öfver anslagens natur, som i sagda utlåtande förekommer, det trodde jag deremot icke. Den kostnaden är icke större än att statsverket lugnt kan bära den; och om vi skulle jemföra Stats-Utskottets betänkande med Friherre Klinckowströms anförande, är jag rädd för att dessa senare i *vågskålen* komme att väga tyngst.

Hvad sjelfva saken beträffar, så, då jag genomsåg början af Friherre Klinckowströms ifrågavarande motion, trodde jag att här förelåg ett förslag till fullkomlig förändring i hela vårt finansiella system; men jag fann sedan i motionen, att detta ingalunda var förhållandet. Hade det varit fråga om att ställa upp ett nytt system, skulle jag kanske varit med; ty det är naturligt att, om man

med fördel kunde förändra allt till bestämda anslag, sjelfva räkningsföringen blefve lättare. Men om man vill genomföra detta bestämmande af anslagen, måste man antingen ställa stora kreditiv till regeringens förfogande att dermed fylla de nödvändiga behofven eller ock låta det gå som det går och vänja sig vid att se att anslagen måst öfverskridas.

Då, såsom sagdt, fråga om ett nytt system icke blifvit väckt, anser jag att vi ej behöfva mycket handskas med detta förslag. Utskottet åter har naturligtvis måst granska hvarje punkt, som af den ärade motionären anförts. Detta har Utskottet gjort vid denna hufvudtitel och kommer ytterligare vid de andra hufvudtitlarne att göra det i de betänkanden, som komma att till Kamrarne öfverlemnas för att der behandlas.

Att en liten recit om hvad som menas med reservations- och förslagsanslag icke är så alldeles öfverflödig, tror jag att hvar och en, som vill läsa igenom raderna ordentligt, skall vara med mig ense om. Friherre von Kræmer, som först hade ordet, hade ur Friherre Klinckowströms egen motion hemtat stödet för nyttan deraf, jag hemtar att sådant stöd ur hans eget anförande angående försvarsanslaget till de värfvade trupperna. Friherre Klinckowström säger, att under hans tid, för många år sedan, fick man "rätta mun efter matsäcken"; då för tiden gick det ändock ihop, ehuru man endast hade ordinarie anslag, bestämda anslag. I den omtalade reciten heter det, att förslagsanslag anvisas i sådana fall, "der utgifterna utgå efter vissa bestämda grunder". Grunderna för dessa anslag äro ju bestämda af Riksdagen. Så och så många pund kött och dylikt skola uppköpas, kosta hvad det vill. Det är den ena faktorn. Matsäcken är bestämd, munnen likaledes.

Den andra faktorn som inverkar är antalet af de menniskor, som äta. Men, säger man, detta antal skulle kunna nedsättas derigenom att man permitterade en del. Om jag hörde rätt, gick den ärade talaren så långt i sin argumentation, att han trodde sig vinna besparing genom att permittera allt det ordentliga folket och blott hafva de så kallade fyllhundarne kvar. Förmodligen skulle de bara suppa och ej äta? Likväl synes det vara påtagligt att, då man ej kan *tvinga* manskapet att taga permission, dessa anslag *måste* vara af den föränderliga natur, som de städse varit. Är det under sådana förhållanden ej riktigt, att de uppföras såsom förslagsanslag? Huru skulle man på annat sätt lösa denna fråga? Skulle man till exempel uträkna medelbeloppet af de summor, som åtgått under en femårsperiod, och sålunda med ledning häraf bestämma anslagens storlek? I alla händelser skulle de siffror, man erhöle, endast blifva approximativa; ty det är ju så många faktorer, som här inverka. För mig synes det både riktigt och praktiskt såväl att bibehålla dessa anslag som att hafva den der lilla strofen i betänkandet, och jag för min del får på det allra varmaste tillstyrka, att Friherre Klinckowströms motion måtte afslås. Med kannedom om den ädle Friherrens arbetsamhet tror jag, att vi nog vid nästa riksdag få ett nytt förslag i denna riktning, hvilket måhända, om nu gjorda annärkningar och upplys-

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Ófriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln. ningar beaktas, är af den beskaffenhet, att jag skall kunna vara med om detsamma.

(Forts.)

Friherre von Kræmer: Jag skulle icke åter tagit till ordet, om icke Friherre Klinckowström yttrat något, som berörde en större fråga, nemligen att hans förslag skulle stå i något samband med fyllandet af den kända brist, som förefinnes i statsverkets grundfond. Han yttrade, att det skulle vara nödvändigt att inskränka antalet af de ofta nämnda anslagen, för att man derigenom skulle kunna få behållningar, med hvilka man skulle kunna fylla nämnda brist. Jag kan icke förstå sammanhanget härutinnan, då Friherre Klinckowström i sin motion just uppträder *mot* hopade besparingar, och gör man ej besparingar, så har man intet att lägga till statsverkets grundfond.

Att säga, att man icke kan se till några öfverskott, det är väl något vågadt, när man af inkomstberäkningen finner, att öfverskottet af inkomsterna för förra året kan beräknas till 5,600,000 kronor. Sedan Finansministern från sistnämnda belopp nödgats afdraga 4,500,000 kronor, uti hvilken summa dock en sådan tillfällig post som restitution af bränvinstillverkningsafgift ingår med 2,380,000 kronor, är man dock i stånd att till förstärkande af statsverkets grundfond anslå ett belopp af 1,068,700 kronor. Det är visserligen sant, såsom här enskildt nu har till mig yttrats, att detta kan ske endast genom anlåtande af tilläggsbevillningen; men om vi taga i betraktande tillfälligheten af den nämnda utgiften för restitution af bränvinstillverkningsafgift, äfvensom att i finansplanen öfverskott från 1880 icke är beräknadt, så torde helt säkert ett så stort belopp som Finansministern beräknat eller mera återstå att lägga till nämnda grundfond. Dessutom behöfva vi ej förtvifla om att kunna betäcka bristerna i Statskontorets grundfond, ty dertill finnas äfven många andra utvägar, hvarom torde blifva tal vid ett annat af Stats-Utskottets betänkanden.

Friherre Klinckowströms yrkande, för så vidt det rör det omtalade anslaget till garnisonsregementenas mathållning, har här varit föremål för vederläggning af den näst föregående talaren, och jag har blott ett par ord att tillägga.

Om gardisterna, såsom Friherre Klinckowström säger, intet högre önska än att vara på landsbygden och "arbeta såsom andra menniskor", hvarför taga de då värfning? Utan tvifvel är orsaken, hvarför de taga värfning, just den, att de hafva svårt att få arbete. Följden häraf blifver att man icke heller skulle kunna tvinga dem att gifva sig ut för att arbeta. De som hafva hustru och barn skulle väl möjligen äfven i dåliga tider mottagas i sin landsbygd, men de gifta gardisterna äro som bekant ej många.

Stats-Utskottet skulle visserligen mycket enkelt kunnat komma ifrån den väckta motionen med den vanliga anmälan, att i "*sakens outredda skick*" man intet kunnat vid den åtgöra; men Stats-Utskottet har velat visa mera hänsyn för motionen och därför gjort sig besvär med en mer utförd vederläggning.

Skulle denna motion återkomma en annan riksdag, med ut-

redning för hvarje särskildt anslag af orsakerna hvarför det ej räckt till, så skall jag vara den förste, som vill vara med om att inskränka *förslagsanslagens* antal, emedan jag erkänner att detta nu är abnormt. Mot *reservationsanslagen* deremot hafva icke några verkliga skäl blifvit anförda.

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad och momentet bifölls.

mom. b.

Bifölls.

mom. c.

Herr Samzelius: Då denna Kammare nyss fattade beslut angående beräkningen af jernvägstrafikmedlen, låg visserligen dertill, såsom jag antager, till grund, att man borde beräkna inkomsterna till det belopp, hvartill de i verkligheten kunde antagas uppgå. Men på samma gång man erkänner rigtigheten af denna princip, fordrar konsekvensen, att man å andra sidan äfven beräknar utgifterna till de belopp, hvartill de kunna stiga, och hvar till de måste uppgå enligt af Riksdagen sjelf fattade beslut.

Den utredning, som Utskottet meddelat i anledning af Herr Rubensons motion, är i allmänhet förtjenstfull. Men om man endast fäster sig vid de nakna siffror, som blifvit meddelade angående bristerna i förslagsanslagen och besparingarne å samma anslag från och med 1875 till och med 1879, skall man, enligt mitt förmenande, komma till en mycket vilseledande slutsats. Man skall nemligen invagga sig i den föreställningen, att allt är väl bestådt med dessa förslagsanslag, att bristerna å desamma minskats år från år, och att således någon särskild åtgärd att afhjelpa olägenheterna icke vore behöflig.

När man jemför siffror för flera år, måste man noga göra sig reda för hvad dessa siffror afse för att få jemförelsen fullt adekvat. Den ifrågavarande jemförelsen är det ej.

Det är Kammaren bekant, att till och med år 1878 inkomsten af jernvägstrafiken beräknats till bruttobeloppet, och att för trafikutgifterna anvisats ett särskildt förslagsanslag. Detta förhållande förändrades 1879. Bland förslagsanslagen, som förekomma här i den af Utskottet uppgjorda tabellen, är äfven det för statens jernvägstrafik uppförda anslag. Den brist, som på detta anslag förekom för åren 1875, 1876, 1877 och 1878, återfinnes ej i summan af brister i förslagsanslag för 1879; ty då är förhållandet på annat sätt ordnad.

Om de siffror, hvartill bristerna å ifrågavarande förslagsanslag för dessa år uppgått, varit obetydliga, skulle jag icke ens brytt mig om att derom nämna, men så är verkligen icke förhållandet. År 1875 utgjorde bristerna i förslagsanslagen enligt den

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

meddelade utredningen 5,090,446 kronor 17 öre; men i denna summa ingår en brist i anslaget för statens jernvägstrafik till belopp af ungefär 3,500,000 kronor; således blifver bristen för sistnämnda år i de förslagsanslag, som äfven ingå i tabellen för år 1879, omkring en och en half million — alltså mindre än för 1879 — och icke öfver fem millioner, som här förekommer. Går man till 1876, finner man der en nettobrist af 5,322,651 kronor 56 öre, men häri ingår en brist i förslagsanslaget till jernvägs- trafikken på icke mindre än öfver 3,000,000 kronor, den *verkliga* nettobristen på anslag, som jemväl ingå i tabellen för 1879, blir således här något öfver 2,000,000 kronor. För 1877 utgör, efter hvad ofta nämnda tabell utvisar, bristerna i förslagsanslag 4,416,592 kronor 80 öre, men äfven i denna summa ingår bristen i anslaget till jernvägstrafiken med öfver 1,500,000 kronor. Samma år förhållandet jemväl för 1878, ehuru bristen å anslaget till jernvägs- trafikken då betydligt nedgått.

För 1879 utgör nettobristen, enligt hvad i utlåtandet uppgifves, 1,876,474 kronor. Detta är fullt riktigt, när man från den verkliga bristen afdrager vissa besparingar, uppgående till 894,772 kronor. Men bland dessa besparingar ingår en summa af 350,000 kronor, som varit anslagen såsom bidrag till postverkets trafik- utgifter, och hvilken summa till hela sitt belopp besparats, utan att ett enda öre deraf användts. Någon sådan besparing kan icke göras för följande år, emedan något sådant anslag i riks- staten icke vidare förekommer.

Utskottet säger, att Utskottet icke är i tillfälle att meddela några upplysningar för 1880. Detta tror jag vara för blygsamt af Utskottet, ty *någon* kännedom har väl Utskottet derom. I statsverkspropositionen har Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Finansdepartementet meddelat, att bristerna i förslagsanslagen för sistnämnda år skulle komma att uppgå till ungefär fyra millioner, och jag får säga att för min del tror jag, att de komma att uppgå till emellan fyra och fem millioner. Om man således tillagt en siffra efter 1879, skulle man kommit till en helt annan slutsats än man nu gjort, och några åtgärder blifva, enligt min åsigt, oundgängliga för att staten skall gå ihop. Riksgäldskontoret ersätter icke numera bristerna i förslagsanslagen; utan man måste gå till Statskontorets tillgångar, så att, när man beräknar inkomsterna till sitt verkliga belopp, böra äfven utgifterna beräknas på enahanda sätt.

På förevarande hufvudtitel förekomma icke några förslags- anslag af den beskaffenhet, att någon förhöjning af dem kan ifrågakomma; men då Utskottet hemställt, "att Herr Rubensons förevarande motion ej må till någon särskild Riksdagens åtgärd föränleda", innefattar det ej något löfte, att Utskottet nu skall taga under öfvervägande de förslagsanslag, som förekomma å öfriga hufvudtitlar. Utskottet säger visserligen något derom i motive- ringen; men det innefattar, efter hvad jag kan förstå, icke något löfte.

Jag vill — med förbigående af de förslagsanslag, som förekomma på fjerde och femte hufvudtitlarne, om hvilka jag ej har någon speciel kännedom — blott nämna tre förslagsanslag, hvilkas otillräcklighet är alldeles påtaglig och hvilkas beskaffenhet jag beder Utskottet taga i öfvervägande.

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Det förekommer på sjunde hufvudtiteln ett förslagsanslag för tolags ersättningen. Detta anslag reglerades för några år sedan, och det beräknades då i förhållande till en tullinkomst af, såsom jag vill erinra mig, 22 millioner. Nu är tullinkomsten beräknad till 27 millioner, således är det alldeles uppenbart att — om, såsom jag antager, tullinkomsten verkligen stiger till sistnämnda belopp — en brist i anslaget till tolagsersättningen uppkommer, belöpande sig på skilnaden mellan 22 och 27 millioner, det vill säga fem millioner. När nu tolagsersättningen skall utgå med 5 procent af tullinkomsten, uppstår således en brist af 250,000 kronor. Och jag ber att få påpeka, att der inga besparingar kunnat göras af regeringen, ty Riksdagen har sjelf bestämt grunderna. Det är således, om jag så får säga, helt enkelt ett räknefel; man kan nemligen icke beräkna å ena sidan tullinkomsterna till 27 millioner och å andra sidan tolagsersättningen i förhållande till en tullinkomst af 22 millioner.

Öfvergår man derefter till åttonde hufvudtiteln, finner man ett förslagsanslag, som utgör lönetillskott åt lärare vid folkskolor och småskolor. Utskottet har mycket riktigt upplyst, att år 1879 på detta anslag uppstått en brist af 422,132 kronor, men att anslaget redan år 1880 förhöjdes med 260,000 kronor. Detta är visserligen sant, men detta anslag har egenskapen att höja sig för hvarje år, icke till följd af någon misshushållning, utan med tillämpning af de grunder Riksdagen sjelf bestämt; och särskildt för år 1882 kommer säkerligen en icke obetydlig brist att uppstå derå, som jag nu icke vågar till siffran bestämdt uppgifva, men som åtminstone torde uppgå till 2 eller 300,000 kronor.

Vidare finnes å nionde hufvudtiteln ett anslag till allmänna indragningsstaten. Detta anslag har på flera år icke blifvit i någon väsentlig mån höjdt, under det pensionerna alltiemt blifva förhöjda och under det Riksdagen ständigt gjort nya anvisningar på anslaget. Enligt statsliggaren uppgå utgifterna å detta anslag vid 1880 års början till något öfver 1,200,000 kronor. Under förra riksdagen gjordes flera temligen frikostiga anvisningar derå, och jag är öfvertygad om att i denna stund finnes å detta anslag en brist af 250 till 300,000 kronor. Beloppet af bristen kommer icke att minskas, utan tvärtom att höjas, ty i den mån de nyreglerade lönernas innehafvare blifva berättigade till pension, blifva beloppen större, under det att, när åldringarne dö undan, de mindre beloppen försvinna. När nu Riksdagen bestämt att beloppen skola utgå, vore det en inkonsekvens att icke bevilja nödigt anslag derfor. Det nuvarande anslaget uppgår icke till fullt en million kronor.

Jag har tagit mig friheten påpeka dessa förhållanden utan att vilja på något sätt klandra Utskottet för dess i allmänhet

*Öfriga ordi-
narie anslag
under Andra
hufvudtiteln.
(Forts.)*

förtjenstfulla utredning, men jag har icke velat invagga hvarken Utskottet eller Kammaren i några illusioner, som man möjligen kunde komma till, när man ser denna uppställning, och jag ber att få lägga Stats-Utskottet på hjertat hvad jag nu anfört, att tagas i välvilligt öfvervägande vid behandlingen af de återstående hufvudtitlarne.

Hvad den förevarande punkten beträffar, ber jag endast få anhålla om en liten redaktionsförändring deri, hvarigenom meningen skulle något förtydligas. Jag hemställer nemligen det denna Kammare måtte besluta, att Herr Rubensons förevarande motion, såvidt den afser anslag under denna hufvudtitel, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, hvarigenom sålunda är uttryckt, att pröfningen icke omfattar anslagen under följande hufvudtitlar.

Grefve Beck-Friis: Den af den siste ärade talaren gjorda anmärkning, att i statsbristen för föregående år äfven ingick den brist, som uppstod å jernvägstrafikmedlen, eger sin fulla rigtighet. Det hade kanske varit skäl att anmärka detta för tydlighetens skull. Men i hufvudsaken får jag säga, att det verkar mycket litet; ty lika litet som jag af detta sjunkande kan sluta mig till någon förändring i förslagsanslagens natur, lika litet kan jag sluta mig dertill af den höjning, som i år egt rum på grund af restitution af bränvinsmedel. Ty är det rimligt att få en budget att gå ihop på siffran, då man har så sväfvande siffror som dessa, hvilka kunna gå upp till 2 eller 3 millioner på ett år?

Här utdelades en liten utredning angående öfverskotten och bristerna på statsregleringen för år 1879, som syntes mig behjertansvärd, enär den visade en nettobrist på dessa förslagsanslag af 900,000 kronor. Om man granskar bristerna, när de tillkommo, iakttagar man att de antingen äro nödvändiga eller också af så tillfällig natur, att den nämnda siffran måste sjunka högst betydligt. Den största siffran är den för folkskolelärares lönetillskott. Den är höjd till 422,000 kronor och kan icke blifva så stor nästa år, ty förra Riksdagen höjde detta anslag med 260,000 kronor. Den största bristen dernäst är den på anslaget för riksdags- och revisionskostnader samt räntor och annuiteter å statsskulden. Dessa voro, som den ärade talaren bäst har sig bekant, föranledda af tillfälliga utgifter, nemligen det der tillfälliga lånet, som icke kunde beräknas. Tager man bort dessa stora siffror, nedgår bristen till en obetydlighet, ty på en budget af 60 till 70 millioner är en missräkning på en million icke värd att tala om, isynnerhet om man vänder om bladet och finner ett nettoöfverskott af 3 till 4 millioner, så att slutresultatet blir ett öfverskott af 5,063,000 kronor. Detta är väl temligen väl beräknadt.

Att vi begagnat dessa uttryck om Herr Rubensons motion kom deraf, att denna sönderfaller i två delar, nemligen antingen att förslagsanslagen i allmänhet skulle höjas, eller också, om Stats-Utskottet icke tror sig kunna föreslå detta, en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet aflåtas. Hvad den första delen beträffar,

står det ju Stats-Utskottet fritt att på hvarje hufvudtitel taga frågan i betraktande, utan att någon motion derom förefinnes. Men derigenom skulle vi nu hafva afgjort, om frågan i sin allmänhet är sådan, att den föranleder en skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Öfriga ordinarie anslag under Andra hufvudtiteln.
(Forts.)

Det var denna sak Utskottet ansåg att vi nu böra afgöra för att icke behöfva upprepas vid alla hufvudtitlarne, och därför hafva de af Utskottet begagnade ordalagen inkommit. Jag tror således att det är fullt riktigt att frågan nu afgöres. Jag anholder om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att derunder yrkats dels bifall till momentet, dels ock af Herr *Samzelius* att Kammaren skulle fatta ett så lydande beslut: "att Herr Rubensons förevarande motion, så vidt den afser anslag under denna hufvudtitel, ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda"; hvarefter propositioner framställdes på dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till momentet vara med öfvervägande ja besvarad.

mom. d.

Bifölls.

3—5 punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 16 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 12 och 16 innevarande Februari bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om antagande af en författning angående offentlighet vid underdomstolarne.

Förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne.

Härvid anmälde sig och yttrade Herr Lagerstråle: I afseende på föredragnings sättet får jag föreslå, att först författningsförslaget punktvis föredrages, derefter rubriken och sist Utskottets hemställan på sidan 3.

Sedan öfverläggningen angående sättet för Utlåtandets föredragning förklarats slutad, gjordes proposition på bifall till hvad Herr *Lagerstråle* i afseende derå föreslagit; och blef denna proposition med ja besvarad.

Förslag till
förrövning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)

Förordningsförslagets 1:sta punkt.

Herr Carleson: När man tager i betraktande att offentlighet vid rättegångsförhandlingarne hos våra underdomstolar varit allmänt bruklig sedan så lång tid tillbaka som regelbunden rättsskipning kan spåras, att 1734 års lag i 1:sta kapitlet Rättegångsbalken förklarar, att landssed, som icke har oskäl med sig, må återopas såsom lag, der beskrifven lag icke finnes, samt att genom det af Utskottet i dess betänkande återropade Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835, som finnes intaget i allmänna författningssamlingen, alla vederbörande för länge sedan påmint om iakttagandet af berörde bruk, synes det mig som om äfven den, hvilken fränkänner nämnda cirkulär egenskapen af lag och anser att vi icke hafva vidmakthållandet af nämnda bruk uttryckligen i lag föreskrifvet, bör medgifva att detsamma nu är så fastställt genom lag, att det icke kan utan genom en af Konungen och Riksdagen fastställd ny lag upphävas. Och när man vet att klagomål öfver försummadt iakttagande af den omnämnda landsseden varit i alla tider ytterst sällsporda — på ett tredjedels sekel kan jag blott påminna mig ett enda fall — så torde ingen hafva skäl att vänta att någon ny lag i ämnet, vore den aldrig så väl affattad, skulle kunna bättre motsvara sitt rätta ändamål än den på den gamla landsseden grundade. Om detta, såsom jag föreställer mig, är sant, måste det också vara sant, att ifrågavarande lagförslag är obehöfligt och detta så mycket mer som det icke har visats, att någon åtalad och bevisad öfverträdelse af det gamla bruket undgått sin tillbörliga näpst. Jag sade att jag föreställer mig, att en ny beskrifven lag skulle vara för närvarande behöflig, vore den än aldrig så väl affattad. Men huru är den nu föreslagna lagen affattad? Männe den står i öfverensstämmelse med den nuvarande rättegångsordningen, och männe den icke skulle föranleda stora och verkliga olägenheter i stället för den obetydliga och rent formella fördel man äsyftar? Välbekant är att enligt gällande lag eger en hvar att själf föra sin talan inför rätta. Den gällande lagen har icke ens tilltrött sig att, såsom t. ex. Lagberedningens förslag, sörja för tillgång på dugliga saksförare åt dem, som önska att deraf sig begagna. En enfaldig, oerfaren och försagd människa ställes gent emot en annan med motsatta egenskaper. Det är uppenbart att en sådan rättegångsordning skulle vara afsedd för idel utmärkt hederligt folk eller ock danad till förmån för de slugaste och samvetslösaste, om icke både lag och gammal praxis ålade domaren att söka utreda rätta sammanhanget af de saker, som underställas hans pröfning, att söka utleta sanningen i dem och att döma på grund af den sanning, som kunnat utletas. Hvar och en vet och hvilken roll i allmänhet vid utrönande af sanningen uti domstolsärenden vittnesbevisningen spelar, och lagen ålägger i 17: 21 Rättegångsbalken domaren att ex nobili officio utfråga vittnena om hvad han anser lända till en saks utredning. Om nu det visat sig att ett vittne af blyghet eller fruktan skyggat att omtala sanningen eller förhållandena. sådana de verkligen tilldragit sig, har

alltid ansetts att, enligt den betydelse, man hittills fäst vid begreppet om rättegångsförhandlingens offentlighet, domstolen varit oförhindrad icke blott att låta, på sätt i 17: 22 Rättegångsbalken sägs, parterne utan äfven den åhörande allmänheten afträda under det egentliga vittnesförhöret, hvarefter det dervid hållna protokollet upplästs i parternes och menighetens närvaro för vittnet, och för detta vanligen intet annat återstått än att svara ja och nej på de frågor, som behöft ytterligare framställas. Ett sådant med den gällande rättegångsordningen sammanhängande och af densamma rent af fordradt förfarande skulle blifva fullkomligt otillåtligt i samma stund det stadgades enligt förslaget att, "så länge det kan ske utan trängsel för dem som till Rätten höra eller hafva med sakerna att skaffa, skall ej vara någon förment att vara inne, medan Rätten sitter, der ej öfverläggning till beslut skall inom lyckta dörrar hållas eller Rätten finner förekommande mål vara för anständigheten eller sedligheten stötande". Men en lagförändring, hvarigenom det förfarande, jag nyss omnämnt, blefve olagligt, skulle lända till verkligt förfång för rättstillståndet i allmänhet, enär följden blefve den att man kunde vänta sig, att domaren finge sanningen mindre fram i dagen än hittills varit fallet.

Förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarna.
(Forts.)

En annan omständighet är, att gällande rättegångsordning ej vet af att ordföranden i någon domstol har i sittande rätt någon myndighet, som är skild från domstolens. Om ordföranden stannar i olika mening med den, som omfattas af rättens öfrige ledamöter, är det deras mening som skall gälla och icke hans. Enligt förslaget skulle förhållandet i fråga om de föreskrifter, som gälla ordningens bibehållande inför rätta, blifva motsatt, så att, om t. ex. behovet för, icke ordföranden, men andra af rättens ledamöter att se och höra hvad som förekommer inför domstolen någon gång råkade i strid med behovet af utrymme för allmänheten, skulle det icke vara rätten, utan ordföranden som afgjorde den frågan, och på ordföranden skulle sålunda bero, huruvida de, som bestämde domstolens beslut, skulle få se och höra tilldragelser, hvarom de enligt lag skulle döma. Man må anse att anmärkningen är i praktiskt hänseende af liten betydelse, ehuru den, som hyser misstro till domarens omdöme i fråga om allmänhetens rätt, har samma skäl till misstro i fråga om hans omdöme rörande den rätt, som tillkommer bisittarne i domstolen; men i allt fall torde böra medgifvas, att den anförda omständigheten är ett ytterligare bevis på att förslaget förutsätter en annan rättegångsordning, än den vi för närvarande ega, och att den föreslagna lagen blott skulle blifva en ny klut på gammalt tyg och medföra den vanliga effekten af dylika lappingar.

Såsom exempel på att den nya lagen skulle i särskilda fall kunna föranleda mycket stora olägenheter, tillåter jag mig erinra om att enligt förslaget blefve det omöjligt att på ställen, der domsalarne hafva med skrank afskildt utrymme särskildt för dem, som till rätten höra och hafva med sakerna att skaffa och särskildt för åhörarne, hindra att icke åhörarne sammanpacka sig emellanåt till en trängsel, som kan blifva för åtskilliga af dem

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.*
(Forts.)

ganska farlig och som ingalunda är förenlig med god ordning; och att, om en hop människor skulle behaga afsigtligt störa eller hindra ordningen inför rätta, och de verksamma fridstörarne bland en liksinnad folkmassa dolde sig bakom dem, som förhöllo sig tyst och skickade sig till det yttre anständigt, vore det lika omöjligt att stäfja oordningen, som att i den sammanpackade menigheten utpeka de särskilda fridstörarne. För ingen af Herrarne torde vara obekant, att vid behandlingen af mål, som lifligt upprört många sinnen, såsom ransakningar angående lurendrejrier, lönkrögerier, skogstjufterier och andra förbrytelser, i hvilka hela bybefolkningar varit mer eller mindre intresserade, sådan oordning understundom uppstått, att domstolen icke haft annan utväg för förhandlingens fortsättande än att inskränka antalet af de vid ransakningen närvarande långt mer än som fordrats af blotta hänsyn till utrymmet. Man har vid slika tillfällen icke tillåtit flere vara i domsalen inne än att deras beteende och skick kunnat kontrolleras. Hvarför skulle icke likadana oordningar kunna framdeles förekomma? Och hvilken är väl faran af att i ordningens intresse sker något maktmissbruk å domstolens sida, då domstolen är ansvarig för och en hvar har rätt att kontrollera detsamma?

Förslaget utgår från det alldeles falska antagandet, att det allmännas rätt är underordnad den enskildes, hvilket framlyser vid jmförelsen med det otillräckliga skydd för den allmänna ordningen, som innefattas i stadgandet: "Hvar som rättegång åhöra vill, skall skicka sig tyst och anständigt. Gör någon annorlunda, må han från rummet afvisas." Det allmännas kraf af offentlighet i domstolsförhandlingarne är grunden för den enskildes rätt att åhöra en rättegångsförhandling, och det bör till följd häraf vara medgifvet för domstolen, att, om vid förefallande oordningar bland den i sessionsrummet innevarande allmänheten det är omöjligt att utpeka den skyldige, få aflägsna, om icke alla, åtminstone så många af åhörarne, att man kan upprätthålla ordning bland de öfrige. Det är alldeles icke min mening att betrida att ett stadgande om domstolsförhandlingars offentlighet hör till en af Konungen och Riksdagen fastställd rättegångsordning, och att när en ny rättegångsordning införes, det kan vara skäl att deri intaga ett dylikt stadgande, men min mening är att då nyssnämnda offentlighet vid alla våra underdomstolar utan undantag faktiskt eger rum och denna offentlighet nu är så stadgad, att det är omöjligt att få den upphäfd utan genom en af Konungen och Riksdagen stiftad ny lag, och då betydelsen af rättsförhandlingarnes offentlighet är genom landseden så väl fastställd, att de många försök, som tid efter annan blifvit gjorda, att i skrifven lag göra det bättre hafva misslyckats, skulle den föreslagna lagens antagande vara alldeles detsamma, som att för en tom form försaka verkliga fördelar, som man åtnjuter, och ådraga sig nya olägenheter.

För min del kan jag icke se någon reel fördel af lagförslagets antagande och vågar påstå att den önskvärda och nödiga offentligheten i rättegångsförhandlingarne vid våra underdomstolar icke blefve i ringaste mån befrämjad genom den nya lagen, men att

den deremot komme att föranleda hvarjehanda olägenheter icke minst derigenom, att densamma blefve hinderlig för underdomstolarne att upprätthålla ordningen inför rätta.

På grund häraf måste jag yrka afslag å Utskottets hemställan i afseende å den föredragna punkten.

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

Herr Statsrådet von Steyern: Jag skall börja med att medgifva, att jag icke tror att grundsatsen om offentlighet vid underdomstolarnes förhandlingar för ögonblicket åtminstone är utsatt för någon stor och öfverhängande fara under nuvarande lagstiftning eller kanske rättare brist på lagstiftning i detta ämne. Jag gör mig därför icke någon förhoppning att kunna inverka på deras öfvertygelse, som anse att man bör uppskjuta med all lagstiftning intill dess den fara, som skall afvärjas, står för dörren. Om man deremot, i likhet med hvad Kongl. Maj:t i detta fall gjort, anser att förefintliga och erkända brister i lagstiftningen böra botas, innan de hunnit gifva upphof till verkliga oordningar, vågar jag påstå att tillfället icke är illa valdt för framläggandet af nu ifrågakvarande förslag.

Jag behöfver icke här inlåta mig på något försvar för grundsatsen om offentlighet vid domstolsförhandlingar: denna grundsats har numera ingått såsom ett hufvudmoment i alla nyare rättegångsordningar, och den har väl knappast i vårt land och allra minst inom vår representation någon vedersakare.

Motståndet mot den Kongl. propositionen tyckes också, att döma af den reservation, som är bifogad Lag-Utskottets betänkande, och det yttrande, som nyss afgifvits i Kammarne, egentligen härleda sig från den föreställningen, att den lagstiftning, vi nu hafva, skulle vara för ändamålet tillfyllestgörande. Denna lagstiftning innefattas, såsom man vet, i Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835. Hvad som först fäster uppmärksamhet i afseende å detta cirkulär är, att det är en administrativ författning, icke någon allmän lag. Det finnes väl knappt något land med utvecklade rättsordning, der man fäst så litet afseende vid den form, hvari ett så viktigt stadgande blifvit affattadt, att man nöjt sig med en anordning af administrativ natur, utan att söka bereda stadgandet en tryggare plats i den allmänna lagen. Det är nu detta, som afses med den Kongl. propositionen, och i det fallet åtminstone skulle väl en fördel vinnas genom förslaget antagande.

Ser man vidare på innehållet af 1835 års cirkulär, så lyder detta ordagrant sålunda: "med anledning af Rikets Ständers hos oss i underdånighet gjorda framställning, om rättegångs offentliga hållande vid alla underrätter, hafve Vi i nåder funnit nödigt att låta vederbörande erinras, att det urgamla bruket af offentlighet vid under-rätter vidmakthålla". Man finner häraf först och främst, att cirkuläret icke angår poliskammare, när de fungera såsom domstolar. Dessa polisdomstolar hafva dock, såsom man kan sluta af de för dem utfärdade instruktioner, så likartade göromål med vissa af dem, som tillkomma de allmänna domstolarne, att det icke fin-

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

nes något rimligt skäl, hvartföre icke det urgamla bruket af offentlighet skulle sträcka sig äfven till dem. Detta skulle vinnas genom antagande af den Kongl. propositionen, och deri låge väl äfven en fördel, som vore att hemta af dess antagande.

Hvad 1835 års cirkulär egentligen betyder i afseende å offentlighet vid de allmänna domstolarne har åtminstone för mig förefallit temligen oklart. Icke kan väl gerna stadgandet, der det nu står i all sin nakenhet och utan alla inskränknings, betyda, att offentlighet derigenom påbjudes i alla fall, ovilkorligen och utan undantag; så har det åtminstone hittills icke blifvit tolkadt. Återstår då att tyda cirkuläret så, att det inskräpper angelägenheten att iakttaga offentlighet på det sätt och i den utsträckning, hvori offentlighet hittills egt rum vid underdomstolarne. Är det då bruket vid hvarje särskild underrätt, är det den tradition, hvilken vid hvarje domstol utvecklat sig i följd af de respektive domarens personliga uppfattning, som härvid bör vara bestämmande? I sådant fall skulle offentlighet vid den ena domstolen kunna blifva något helt annat än vid den andra. Är det åter det allmänna bruket inom hela riket, som skall vara rättesnöre för de särskilda domstolarna, då kan man med skäl fråga, hvar domaren skall inhemta upplysningar om detta bruk och i all synnerhet om de inskränknings deri eller undantag derifrån, som icke kunna undvaras. I brist på bestämd norm i detta hänseende torde det knappast finnas någon annan ledning för domstolens åtgöranden än den, som ligger i domarens personliga uppfattning eller urskilning i fråga om hvad som i hvarje fall är ändamålsenligt eller ej. Men då är det domarens uppfattning, som blir lag, och, om en domare med stöd af denna uppfattning skulle finna sig föranlåten att stänga rättens dörr i ett fall, då den allmänna meningen med skäl yrkar på offentlighet i rättegången, torde det blifva för en öfverdomstol ganska svårt att fälla honom till något verksamt ansvar, så vida icke hans förfarande vittnar om rent oförstånd. På domarens urskilning måste man visserligen lita, när det gäller att tillämpa gifven lag, men att sätta så stort förtroende till hans urskilning, att man låter honom göra lag, der skrifven lag ej fins, öfverensstämmer icke väl med vår uppfattning om huru lag bör komma till. Här har visserligen blifvit sagdt och med eftertryck framhållet, att den urgamla häfd, som redan finnes, skulle vara lag, och detta må vara godt och väl, så länge den rätts-ed, som genom häfden helgas, är fullt klar och tydlig, såsom skrifven lag bör vara. Men om den, såsom här är fallet, kan tolkas på många-handa sätt efter domarens uppfattning, tror jag det vara alltskäl att omsätta häfden i skrifven lag så fort ske kan.

Af dessa skäl har jag icke tvekat att tillstyrka Kongl. Maj:t att för Riksdagen framlägga detta lagförslag, som blifvit af min företrädare i embetet förberedt och på hans föredragning till Högsta Domstolen remitteradt. Jag har icke ansett mig böra uppskjuta dermed till den allmänna revisionen af vårt rättegångsväsen. Ingen kan, åtminstone för det närvarande, med någon visshet förutse, när en ny rättegångsordning hos oss kan komma till

stånd, och jag skulle icke vilja i afvaktan derå tillstyrka uppskjutande af någon nyttig lagstiftningsåtgärd, som icke står i oskiljaktigt sammanhang med den stora reformen. Att detta icke är fallet med den lagstiftning, som nu ifrågasättes, är tydligt deraf, att icke gerna något rättegångssätt kan blifva hos oss brukligt, som icke hyllar offentligheten såsom en af sina grundbestämmelser.

Innan jag går att besvara de anmärkningar, som blifvit gjorda mot den föreslagna författningen i speciella delar, ber jag att få erinra om några faktiska förhållanden. Ett förslag, nära nog lika lydande med det som nu föreligger, har varit antaget af Rikets Ständer vid 1823, 1829 och 1834 årens riksdagar. Efter hvarje af dessa riksdagar har förslaget understälts Högsta Domstolens pröfning, och domstolen har tillstyrkt förslagets antagande utan annan anmärkning, än att några af ledamöterna ansett offentligheten icke böra utsträckas till polisdomstolarne. Nu har förslaget för fjärde gången varit af Högsta Domstolen granskadt, och de anmärkningar, som der af pluraliteten uttalats, hafva också blifvit vid förslagets omredigering i Justitiedepartementet iakttagna med undantag af en, som ej heller upptagits vare sig här i Kammarerna eller inom Lag-Utskottet. Det kunde väl då tyckas, som om ett lagförslag, som genomgått skärselden så många gånger, nu skulle kunna passera utan synnerliga anmärkningar i afseende på lagens innehåll. De anmärkningen, som här blifvit framställda, äro också inga andra än de, som vid senaste granskningen i Högsta Domstolen blifvit gjorda af en ledamot, med hvilken en annan i vissa delar instämt.

Den siste talaren har sålunda anmärkt, att här skulle förekomma en nyhet i svensk rättegångsordning, bestående deri, att det icke är rätten utan domaren, som skall upprätthålla ordningen i domsalen. Det synes mig dock ligga i sakens natur, att den, som skall vidmakthålla ordningen, bör kunna ögonblickligen ingripa, och det skulle icke bidraga att höja rättens heder och anseende, om en fridstörare först efter öfverläggning mellan rättens ledamöter kunde utvisas. Det är vidare sagdt, att domaren vore af författningens ordalag hindrad att genom åhörarens utvisande förekomma öfverdrifven trängsel dem emellan. Afven i detta afseende ligger det, enligt mitt förmenande, i sakens natur att, när folk packar sig tillsammans på ett offentligt ställe till sådan mängd, att lif och lemman kunna råka i fara, det då tillkommer den, som har att vaka öfver ordningen på stället, att skingra massan, utan att en sådan rättighet behöfver särskildt tilläggas honom. Att denna författning skulle lägga hinder i vägen därför, kan desto mindre sättas i fråga, som författningen, i betraktande af dess ändamål, ej kan vara afsedd att förbjuda annat utvisande af de tillstådes varande än det, som sker i afsigt att hålla rättens förhandlingar hemliga. Det nämndes ock, att parter och vittnen icke skulle kunna aflägsnas, när det ansåges för sakens behandling nödigt och nyttigt. Jag tror icke att denna författning förbjuder domaren att vidtaga någon som helst åtgärd med parter och vittnen eller andra som med sakerna hafva att skaffa; den rör endast

*Förslag till
föreskrift
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

Förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

förhållandet mellan domstolen och tingsmenigheten. Också har jag vid ärendets föredragning uttalat den mening, att förslaget sista moment med den deri förekommande hänvisning till 17 kap. Rättegångsbalken antagligen vore öfverflödigt, men att jag icke ville afstyrka dess intagande i lagen på yrkande af Högsta Domstolens fleste ledamöter. Hvad slutligen beträffar den anmärkning, att man hädanefter icke skulle kunna utvisa allmänheten för att aflocka en part någon bekännelse, som han af blygsel eller annat skäl icke eljest skulle vilja afgifva, är jag öfvertygad derom, att huru långt den inquisitoriska principen än må hafva vunnit insteg i vårt processförfarande, ett dylikt tillvägagående likväl, med den uppfattning man numera hyser om domarens pligter, knappast skall anses lämpligt eller ens öfverensstämmande med nu gällande rättegångsordning.

Jag anhåller om bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Fröman: Det är allmänt bekant, att den närmaste anledningen dertill, att ett lagförslag af denna beskaffenhet framkommit, var den inom landet, till följd af en särskild tilldragelse, spridda oro, att det urgamla bruket af offentlighet vid domstolarne skulle i någon mån kunna inskränkas eller rent af borttagas. För att skingra denna oro har i det förslag, som nu föreligger, grundsatsen om en slik offentlighet blifvit i allmän lag uttryckligen fastställd samt till och med utsträckt till poliskamrarne, när de utöfva domsrätt, hvarförutan åtskilliga ordningsregler i detta ämne stadgats.

Alla som yttrat sig rörande denna lag tyckas sammanstämman i sjelfva grundsatsen, att offentlighet vid underdomstolarne äfvensom i poliskammare vid nu uppgifna tillfällen bör ega rum, men deremot hafva i afseende å ordningsreglerna blifvit framställda åtskilliga anmärkningar. Mig förekommer det också, som skulle desamma innehålla både för mycket och för litet och i sitt nuvarande skick kunna gifva anledning till icke blott de olika meningar, som hittills yttrats, utan äfven till olika meningar, när det kommer i fråga att in praxi dem tillämpa. När vi hafva en så lång erfarenhet af offentlighetens utöfvande vid domstolarne och så få exempel på ett motsatt förfarande, att, såsom en föregående talare yttrat, med hvilken jag derutinnan instämmer, det på många årtionden icke förekommit mer än ett enda fall, som har kunnat föranleda åtal för offentlighetens kränkande, tror jag att deri ligger en temligen god garanti för, att domstolarne i detta fall hafva rätt uppfattat hvad som på dem ankommer och hvad de bort iakttaga; och jag vågar derpå grunda mitt omdöme, att dessa ordningsregler äro öfverflödiga.

Det har äfven påståtts, att hela lagen skulle vara fullkomligt öfverflödig. I detta påstående kan jag icke instämman; ty, utom det att denna lag utsträcker den förut varande offentligheten äfven till poliskammare under förut uppgifna förhållanden, torde de omständigheter, som föregått lagförslaget framläggande, äfven fordra, att det nu en gång framlagda förslaget till stadgande i

ämnet icke afslås. Det synes mig både kunna och böra antagas i de delar, om hvilka alla synas vara eniga. Jag skulle likväl icke anse fullt lämpligt att dervid begagna alldeles samma ordalag, som här blifvit använda, emedan dessa kunde tolkas så, som om här vore fråga om stiftande af en ny lag, och jag vågar därför föreslå att det stadgande i ämnet, som nu borde antagas, finge ungefär följande lydelse: "Det urgamla bruket att vid allmänna underrätter rättegången hålles offentligen skall iakttagas icke blott vid nämnda rätter utan äfven vid poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt"; och yrkar jag bifall till detta förslag.

Förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Herr Sundell: Då jag begärde ordet, skedde det för att i någon mån bemöta hvad den förste ärade talaren här anført, men, sedan vi hört Herr Statsrådet och Chefens för Justitiedepartementet yttrande, har jag föga att säga. Jag borde därför möjligen inskränka mig till att endast yrka bifall till utskottsbetänkandet, men, då jag nu har ordet, anhåller jag att dertill få lägga något, om än obetydligt.

Kongl. Maj:ts proposition börjar med: "urgammal häfd har stadgat bruket af offentlighet vid underdomstolarnas förhandlingar". Detsamma innehåller Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835. Cirkulärets synnerliga korthet har Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet nyss meddelat Kammarens ledamöter. Nu vore fråga om att, genom af Konung och Riksdag stiftad lag, detta bruk skulle ytterligare proklameras och blifva gällande jemväl för poliskammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt. Härutöfver skulle stadgas de fall, då åhörare, flere eller alla, kunde från domsalen afvisas, i hvilket sistnämnda afseende nu finnes föreskrift blott för ransaking om ett enda brott, oaktadt vid våra domstolar flera mål kunna förekomma, hvilka äro för anständigheten och sedligheten sårande. Det nya stadgandet vore således onekligen en vinst.

Att den, som i rätten förer ordet, skall ega till ordningens vidmakthållande gifva nödiga föreskrifter, anser jag följa temligen af sig sjelft. Förgår han sig dervid, så står han naturligtvis till ansvar enligt 25 kapitlet Strafflagen, och bevisningen om hans förfarande härutinnan lärer väl vara mycket lätt.

Jag ber få erinra, att detta förslag är hufvudsakligen hemtadt från en paragraf i Lagkomiténs förslag till Rättegångsbalk, 7 kapitlet, och att det återfinnes jemväl i Lagberedningens författningsförslag, dock med någon förändring beträffande poliskammare. Likasom från Lagberedningens förslag till straffbalk utbrötos och blefvo gällande flera särskilda författningar, hvilka derefter fingo sin plats i strafflagen, så skall tvifvelsutan detta föreliggande förslag, vordet lag, återfinnas i nya Lagberedningens förslag till rättegångsordning, när det en gång till Riksdagen inkommer. På sätt Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet erinrat, kan denna rättegångsordning ännu länge låta

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.*
(Forts.)

vänta på sig, och äfven af detta skäl bör man antaga den Kongl. propositionen.

Jag ber att, fastän det kanske icke går riktigt i ordning, få erinra derom, att den förste talaren ogillade den domaren gifna makt, hvarom lagförslaget förmäler. Men jag frågar honom: hvem är det nu, som anställer de särskilda förhören med blyga och försagda vittnen eller med blyga tilltalade, som icke vilja bekänna i åhörarnes närvaro? Och jag frågar: hvar finnes nu bestämdt tillåtet ett sådant förfarande? Jag håller före, att, äfven om förslaget antages, och en samvetsgrann domare så förfar och derefter i åhörarnes närvaro upprepar ett sådant vittnes berättelse eller en sådan tilltalads bekännelse, och vittnet eller den tilltalade erkänner densamma vara till protokollet rätt uppfattad, domaren icke lärer derfor kunna åtalas.

Jag inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets betänkande och dermed också bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Mörner: Det lärer väl vara en grundsats, som gennågar hvarje samhälle, som gör anspråk på någon insigt och kunskap i lagstiftning, att man för det första icke skall stifta andra lagar än som behövas, icke tro sig genom lagstiftning på förhand kunna ordna samhällets angelägenheter, utan lagstifta i den mån, som samhällets behof visar sig erfordra denna lagstiftning, och för det andra, att, när man lagstiftar, man söker göra lagen så fullt tydlig och ordentlig, att åtminstone de, som skrivit lagen, sjelfve måtte veta, hvad som med denna lag menas och huru den vid sin tillämpning bör förstås. Om detta hos oss iakttages, derom har jag i dag under den diskussion, som här försigått, fått anledning att hysa mycken villrådighet. Lagförslaget, sådant det föreligger, tyckes påbjuda ovilkorlig rättighet för alla att vara närvarande, endast trängsel icke inträffar till sådan grad, att det blir menligt, eller beslut skall fattas inom slutna dörrar, eller mål förehas, som äro sårande för anständigheten. Vi hörde dock nyss Herr Statsrådet von Steyern gifva stadgandet en vida mer utsträckt tolkning, eller att lagförslaget gifve domaren möjlighet att äfven vid andra tillfällen bestämma rörande offentligheten, något som jag för min del, med detta lagförslag i min hand, aldrig kunnat föreställa mig. Om så är fallet nu med ett lagförslag, som nyss blifvit genomtänkt och här framlagdt, huru skall denna lag då kunna förstås längre fram, då invecklade förhållanden förekomma och då man hunnit glömma de åsigter, som uttalats vid lagens stiftande?

Besynnerligt må väl äfven förekomma, att den sats här uttalats, att vi icke hafva någon egentlig lag rörande offentlighet vid domstolar, likasom skulle i Sverige vår statsrätt icke vidare gälla, likasom skulle ett af Kongl. Maj:t utfärdadt påbud icke hafva kraft af lag. Jag vet dock icke annat eller har mig af Sveriges grundlagar annat bekant, än att ett påbud, utfärdadt af Kongl. Maj:t och vederbörligen kontrasigneradt, är lag, hvarefter svenska folket måste sig rätta och som svenska folket måste lyda.

Skulle det påbudet vara ett steg något på sidan om lagen, då har det efter 1809 tillhört och tillhör ännu Konstitutions-Utskottet att derför ställa vederbörande rådgifvare till ansvar, men ovilkorligen måste det påbudet lydast, sedan det i laglig form framkommit. Nu säges det, att 1835 års cirkulär icke är lag. Jo visst är det lag, så god som någon annan lag här i Sverige, som blifvit vederbörigen kungjord och promulgerad. Men, säger man, den står icke i lagen. Huru skulle den kunna stå der, nemligen i sjelfva lagtexten? Huru komme den nya lagen att stå der? Jo, precis på samma sätt som 1835 års cirkulär står intaget i lagboken, der det citeras vid kapiteln om underdomstolar. På alldeles samma sätt skulle den nya lagen komma att derinföras. Det ena blefve derigenom icke mera lag än det andra. Den nya lagen komme derigenom att göra precis samma verkan som den gamla, men jag lemna derhän, hvilken nytta det kan göra i landet, att allmänheten får lära sig att misstro verkan af en lag som finnes. Ty hvilken annan verkan skulle det nya lagstiftandet medföra, om, då man redan har ett i fullt gällande kraft varande påbud om offentlighet vid underdomstolar, man nu skulle få en lag, som skulle säga ungefär detsamma som den gamla lagen. Detta gamla cirkulär skulle då vara något, såsom turkarne säga "bosch", d. v. s. intet, något som icke hade gällande kraft. Ja, om man på det sättet tillåter sig att granska innehållet af Kongl. Maj:ts påbud, då herskar icke lag utan godtycke i landet, och för att införa sådant rättstillstånd eller rättslöshetstillstånd vill jag icke medverka. En lag kan visserligen ändras eller upphävas, då det behöfves; men att säga, att detta icke är lag, och i stället införa något precis lika lydande, derföre att det, som finnes, icke skulle vara lag, det är något, som man måste besinna sig på, innan man på det sättet lagstiftar.

Det sades af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet, att det icke vore beskrifvet, hvad som menades med offentlighet, och att begreppet härom kunde bero på olika tradition vid olika domstolar och på de respektive domarena i hvarje ort. Så okunnige äro vi väl dock icke i Sverige om hvad som menas med svenska språket och icke heller om hvad vi fått för vanor och traditioner, att, då det står, att den urgamla offentligheten vid underdomstolarne skall vidmakthållas, vi icke veta att offentlighet skall ega rum och förstå hvad som dermed menas, ty det tror jag hvem som helst kan begripa.

Det sades äfven, att Riksdagen tre gånger förut skulle hafva begärt denna lag. Ja, det är sant; det bestrider jag icke. Men sista gången var år 1834, och sedan har detta 1835 års cirkulär utkommit, och sedan dess har frågan legat nere tills nu, då den af en särskild anledning åter framkommit. Men en tillfällig anledning bör väl icke utgöra skäl för en ny lagstiftning. Ty skall man stifta lag för hvarje gång en lagöfverträdelse eger rum, då blir det ett evigt lagstiftande. Skulle man till exempel för hvarje gång ett kontraktsbrott egde rum söka få ny civillag i fråga om kontrakt? Eller skulle man i fråga om brott af embetsmän

*Förslag till
förordning
om offentlighet
vid underdomstolarne.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.*
(Forts.)

stifta en ny lag för hvarje embetsförseelse? Och, jag frågar, hvar finnes den, som kan stifta lag sådan, att den icke öfverträdes? Kan någon ansvara för att, äfven om det funnes femtiotusen lagar, icke lagöfverträdelser skulle förekomma? Icke bör man från ett enstaka fall hemta anledning att stifta en ny lag, som skulle säga, att vår tro på Kongl. Maj:ts rätt att utfärda påbud skulle upphöra, och att dessa påbud icke skulle vara gällande; hvilket dock skulle blifva ett korollarium af den ifrågavarande lagstiftningen.

Det nämndes tillika, att, om en domare utvisade någon för att locka någon annan till bekännelse, det vore ett exempel, som icke borde följas. Något sådant åsyftades dock icke af den förste talaren. Han syftade endast derpå, att, då till exempel ett fruntimmer vore blygt, och man behöfde höra henne såsom vittne i vissa mål, sådant kunde nu ske i enrum, men att detta verkligen blifve svårt enligt detta lagförslag. Här skulle kunna vara ännu ganska mycket mera att säga, men jag ber Herrarne ännu en gång besinna, om det kan vara skäl att på detta sätt göra lag på lag, när det icke behöfves. Herr Justitieombudsmannen medgaf ganska riktigt, att det icke behöfves någon ny lag. Hvad innefattade då hans förslag? Jo, att offentlighet redan finnes vid underdomstolar, derom sålunda icke behöfves någon lag, och vidare att han allenast ville hafva ett tillägg för poliskammare till den gamla lagen.

Hvad poliskamrarne angår har redan beträffande poliskammaren i Stockholm, i dess af Kongl. Maj:t utfärdade instruktion, som åtminstone för mig gäller med kraft af lag, blifvit stadgad, att der skall vara offentlighet. För de andra vet jag icke, om något motsvarande är stadgad, men det lärer väl följa af sig sjelft, att, då det skall vara offentlighet vid underrätt, och poliskammare tjenstgör såsom domstol, ransakningen der skall vara offentlig. Detta är tydligt och klart utan lagstiftning och följer genom en ganska enkel slutledning, ty det lärer väl ej kunna förnekas, att poliskammare, då den fungerar såsom domstol, då ock bör såsom underdomstol hafva offentlighet.

Men säger man: hvarför är man emot en sådan lag som denna, då det ju i allt fall icke skadar att få denna lag? Jo, det skadar, ty det skadar begreppet om den gällande kraft, som bör tilläggas de lagbud, vi redan hafva, och den skadar äfven genom sin uppställning, ty den verkar snarare menligt än godt på rättgångsordningen vid våra domstolar. För min del tillåter jag mig därför yrka afslag å det föreslagna momentet.

Herr Carleson: Jag är i hufvudsak förekommen af den siste talaren, så vidt det var min mening att för enskild del inlägga en gensaga mot den åsigten, att ett af Kongl. Maj:t såsom chef för den administrativa makten och inom densammas omfång utfärdadt påbud icke skulle vara lag lika väl som ett genom Konungs och Riksdags samstämmade beslut åvägabragt påbud. Hvad särskildt det ofta åberopade Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835 angår, så är det efter min föreställning af den be-

skaffenhets, att alla vederbörande äro, enligt 47 § Regeringsformen, skyldige att ställa sig det till efterrättelse. För öfrigt har jag icke förmenat, att bruket af offentlighet vid rättegångar varit beroende af något från den administrativa maktens sida utfärdadt påbud. Genom det Kongl. cirkuläret är endast den gamla landssedens tillvaro erkänd, och erkänd såsom befogad, men landsseden i och för sig är, såsom icke hafvande oskäl med sig, stadgad såsom gällande genom § 11 kap. 1 Rättegångsbalken, och derest någon underdomare skulle åsidosätta denna landssed, byser jag, i strid med Herr Statsrådet von Steyerns mening, den åsigten, att sådant icke vore straffritt. Det har också åberopats, att lagförslaget blifvit tillstyrkt af de fleste af Högsta Domstolens ledamöter. Af de anmärkningar, jag tillåtit mig framställa mot lagförslaget, är det emellertid åtskilliga, som äro af den beskaffenhets, att det icke behöfves den ringaste juridiska insigt för att bedöma deras giltighet. Jag tror att ingen, som med uppmärksamhet genomläser den nya lagen, bör förneka, att enligt densammans uttryckliga befallning skall det vara otillåtet för domaren såväl som rätten att, utom i särskildt uppgifna fall, hindra någon eller några att innevara i en underrätts sessionsrum medan rätten sitter, och jag kan icke inse att det skulle gå an, att en domare företoge sig att utfärda några föreskrifter, som han ansåge för ordningens upprätthållande vara nödiga men tillika måste erkänna skulle stå i strid med gällande lag.

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

Herr Lothigius: Den af den förste ärade talaren uttalade mening, att den urgamla landsseden om offentlighet vid domstolarne har full kraft af lag, och att till följd deraf och med tillämpning af 1835 års cirkulär den domare, som hindrar menigheten från tillträde till tingssalen, är underkastad samma straff nu, som det, hvilket skulle drabba honom, om detta lagförslag blefve upphöjdt till lag; denna mening delar jag fullkomligt; men detta oakadt har jag funnit mig böra biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, ehuru på något olika, i min reservation angifna skäl. Jag har nemligen ansett, att offentligheten vid underdomstolarne är ett moment i rättegångsordningen, af den stora vikt, att det väl förtjenar att stadfästas genom lag, stiftad i den ordning 87 § Regeringsformen bjuder. Det har också medgifvits af detta lagförslags motståndare, att man icke kan betvifla att, då ett förslag till ny rättegångsordning i sin helhet en gång kommer att för Riksdagen framläggas, ett stadgande om offentlighet kommer att deri inflyta. Vid sådant förhållande, då det allmänt erkännes, att det ifrågavarande stadgandet har sin rätta plats i en lag af denna natur, finner jag mig förhindrad att, när ett lagförslag i denna syftning nu, utan afvaktan af den pågående fullständiga omarbetningen af Rättegångsbalken, blifvit här framlagd, afstyrka det samma, då jag nemligen ej har något att erinra mot sjelfva innehållet af förslaget. Här har af en bland de talare, som motsatt sig antagande af Utskottets förslag, blifvit påyrkad, att man af Lag-Utskottets förslag skulle antaga endast den generella re-

Förslag till
förrordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)

geln om offentlighet eller ungefär detsamma, som 1835 års Kongl. cirkulär innehåller. Ehuru äfven jag står på den ståndpunkten att jag erkänner, att vi redan hafva gällande lag i detta ämne, synes det mig dock önskvärdt att lagen något närmare utvecklas och utbildas, och skälet hvarför detaljbestämmelser i detta afseende böra meddelas är enligt mitt förmenande det, att uppfattningen af den gamla landsleden utan tvifvel har varit och är något olika vid olika domstolar.

Mot förslaget's detaljbestämmelser hafva också anmärkningar blifvit framställda, men jag har för min del funnit mig fullt tillfredsstäld af det svar, som derpå blifvit afgifvet af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet, och jag skall därför icke inlåta mig på något ytterligare bemötande af dessa anmärkningar, utan ber endast att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Lagerstråle: Uti den betänkandet bifogade reservationen har jag uttalat såsom min åsigt, att jag för min del anser detta lagförslag vara onödigt, och hvarje onödigt lagförslag, som blir lag, medför åtminstone den olägenheten, att det framkallar anspråk på att få andra onödiga lagar åvägabragta. Det finnes vissa rättsbegrepp, som så hafva sammanväxt med det allmänna medvetandet och som stå i ett sådant samband med de i lagen begagnade termerna, att det till deras förtydligande icke erfordras någon särskild lag. Jag vill i detta fall särskildt påpeka begreppet "ting". Det är väl knappt möjligt att föreställa sig, att ting kan hållas utan offentlighet. Det finnes för öfrigt i vår lag flera sådana uttryck, såsom "marknad", "landsväg", "kyrka" m. fl. Icke behöfves det väl någon särskild lag för att förklara, att allmänheten har rätt att å marknad infinna sig för att köpa och sälja, och icke finnes det heller med afseende på begreppet kyrka och gudstjänst någon lag, som säger, att allmänheten dit har fritt tillträde. På samma sätt förhåller det sig med offentligheten vid underdomstolarne: den är ock grundad på urgammal häfd. Om nu den form, i hvilken en officiel bekräftelse på offentligheten meddelats — det har nemligen skett genom ett cirkulär på administrativ väg — hade visat sig vara otillräcklig, om själfva den antagna seden hade visat sig vara så otydlig, att den icke allmänligen efterföljts, och ännu mera om detta cirkulär hade blifvit så uppfattadt, att underdomarena förklarat sig icke vara af detsamma bundne, så skulle ju, derest en sådan vägran jemväl hade blifvit strafflös, fråga kunnat uppstå om behof af att stifta ny lag i detta afseende. Men, såsom här förut blifvit sagdt, hafva öfverträdelsena af den antagna grundsatsen om offentlighet vid underdomstolarne varit högst få. För min del har jag icke hört något om mera än *en* sådan öfverträdelse, om hvars beskaffenhet och tillvaro jag såsom ledamot i Lag-Utskottet fått kunskap genom granskningen af Justitieombudsmannens embetsberättelse, och med anledning af denna öfverträdelse är åtal ock anställt af nämnde embetsman, men detta åtal, som afser förment öfverträdelse af

begreppet om offentlighet vid underdomstolarne, är ännu på öfverdomstols pröfning beroende. Jag har således icke kunnat finna annat än att man redan nu af lag har tillräckliga garantier i detta afseende, och det oaktadt skall det nu stiftas en ny sådan om offentlighet vid underdomstolarne. Man har väl i allmänhet såsom motiv för stiftandet af lag att utgå från behovet af ny lagstiftning, men det är just behovet, som jag för min del i detta fall icke har kunnat finna. Det är visserligen sant, att på intet ställe arten af den offentlighet, som skall vara rådande, är till sin omfattning närmare bestämd, hvadan man förmenat att det skulle kunna vara svårt för de högre domstolarne att pröfva och afgöra. Om denna offentlighet i större eller mindre utsträckning varit föremål för kränkning, som bör föranleda till ansvarspåföljd. Om vi hade sett detta inträffa, om vi derjemte hade sett, att underdomstolarne uppfattat saken på olika sätt, och om vi sedan, i händelse att klagomål deröfver anförts, hade sett öfverdomstolarne stanna i villrådighet vid fällandet af sitt utslag, då skulle äfven jag medgifva behovet af ny lag härutinnan; men förr än detta sker kan jag icke inse, att ett dylikt behof förefinnes. En annan fördel af förslaget har här blifvit framhållen, nemligen den, att man skulle få offentlighet äfven vid poliskamrarne, när de handlägga mål med domsrätt. Jag vill då endast anmärka, att man icke heller der hört, att anspråket på offentlighet blifvit trädt för nära, och tillika erinra, att poliskamrarne's instruktioner icke hafva tillkommit i den form, som för civillag stadgas, hvarföre jag för min del icke kan inse, att något hinder förefinnes för Kongl. Maj:t att derest Kongl. Maj:t anser, att dessa genom Kongl. Maj:t's särskilda beslut organiserade domstolar böra tillhållas att vid sina förhandlingar iakttaga offentlighet i större eller mindre grad, der vid gå till väga i enahanda ordning, som vid utfärdandet af instruktionerna för detta slag af domstolar blifvit följd. Så har också skett i afseende på polisdomstolen i Stockholm.

I afseende på utfärdandet af nya författningar förekomma af ålder tvenne olika former med olika benämningar. Den ena är en *förordning*, innehållande helt nya lagbestämmelser, den andra åter är en *lagförklaring*, som går derpå ut att meddela förklaring af redan befintlig lag, som befunnits otydlig. Den form, som här blifvit vald, är den förstnämnda, men jag tror för min del, att detta på många håll skulle kunna uppfattas så, som om i redan befintlig och nu gällande lag några rättsregler *icke* funnos i detta hänseende. Ingen af dem, som hafva opponerat sig mot den föreslagna författningen, har ifrågasatt annat än att, när alla våra nu befintliga äldre och yngre stadganden i afseende på rättegångsväsendet en gång blifva sammanförda i en ny rättegångsordning. äfven stadgande om offentlighet skall komma att der införas, men det är ju ett helt olika förhållande mot att nu stifta en ny lag i ämnet, hvaraf icke något behof gjort sig gällande. Det är visserligen i allmänhet godt att stifta lag, innan någon olägenhet af bristen på en sådan yppat sig, men så förtänksam som i detta

*Förslag till
förordning
om offentlighet
vid underdomstolarne.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.
(Forts.)*

fall vet jag knappt, om man kan hafva haft tillräcklig anledning att vara.

Det af Herr Fröman framställda förslaget innehåller egentligen icke något annat än hvad som redan finnes stadgad i Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835, och det lilla tillägget om offentlighet vid poliskamrarne skulle väl, då icke några närmare bestämmelser nu finnas angående vidden och omfånget af offentligheten vid de egentliga underdomstolarne, vara ännu mindre af behovet påkalladt. Jag förenar mig därför med dem, som yrka afslag å Lag-Utskottets betänkande.

Herr Samzelius: Efter det fullständiga försvar, som Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet egnat den Kongl. propositionen, återstår ju icke mycket att säga, men jag har likväl ansett det vara i sin ordning att jag, då jag med min röst biträdt Lag-Utskottets hemställan, åtminstone söker gifva några skäl för min åsigt. Den förste ärade talaren på kalmarbänken började sitt anförande med att säga, att, om icke offentligheten vid underdomstolarne vore tryggad genom en af Konung och Riksdag stiftad lag utan blott genom Kongl. cirkuläret af den 28 Mars 1835, så vore den det åtminstone genom den föreskrift, som finnes i kap. 1 § 11 Rättegångsbalken, der det heter: "landssed, som ej har oskäl med sig, må han (domaren) ock rätta sin dom efter, der beskrifven lag ej finnes". Jag vill likväl erinra derom, att den skrifna lagen i många hänseenden har betydligt företräde framför urgammal landssed. Det är en sak, som man utan tvifvel har kommit under fund med redan den tid, när man först började på att uppteckna dessa enkla landsseder, som lefde på folkets läppar. Sjelfva det lagrum, som här nyss åberopats, var ursprungligen af denna beskaffenhet och hade först inrymmts i de så kallade domare-reglerna. Dessa utgjorde, såsom bekant är, icke någon lag, men iakttogos likväl allmänt vid domstolarne, likasom om de varit lag. Det oaktadt, och ehuru samma föreskrift förekommer i domare-reglernas 14 §, nemligen att "landssed, när hon icke hafver oskäl med sig, bör räknas för lag, der man efter döma må", så ansåg man likväl nödigt, för att gifva helgd af lag åt den af domare i allmänhet följda landsseden, att inrymma en föreskrift derom i den allmänna lagen. Den grundsats, hvarom det här är fråga, är så vigtig, att åtskilliga andra folk till och med ansett den böra intagas i grundlagarne eller de konstitutionella bestämmelser, som reglera förhållandet emellan regering och folk, och jag kan för min del icke finna, att det innebär någon missaktning mot eller någon tvekan om giltigheten af det af Kongl. Maj:t utfärdade cirkuläret, om man anser, att en lag bör stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, som innehåller bestämdare föreskrifter och närmare utvecklar de grundsatser, som i cirkuläret blifvit uttalade. För öfrigt har man bland de första skälen för afslag anført, att det icke visat sig vara behöfligt att härom stifta ny lag. Derom kunna ju meningarne vara mycket delade. Det har lyckligtvis icke förekommit många åtal i detta afseende, men jag kan dock

nämna, att det under lagförslagets behandling i Lag-Utskottet har anförts exempel, som visa, att det icke torde vara alldeles obeförligt. Det lärers t. ex. finnas rådstufvurätter — jag anser mig här icke böra namngifva någon — der man *i regeln icke* haft och icke har offentlighet, utan blott för särskilda fall och såsom undantag, och när Lag-Utskottets ärade ordförande talat om, att i ordet "ting" ligger begreppet af offentlighet, så tillåter jag mig erinra, att åtminstone i uppfattningen hos en del domare i ordet "rådstufvurätt" icke inlagts samma begrepp af offentlighet.

För öfrigt innehåller den föreslagna lagen några närmare bestämmelser, som icke finnas i det ofta åberopade Kongl. cirkuläret. Utom det att offentlighet derigenom påbjudes vid fyra poliskamrar, för hvilka dylik föreskrift förut saknats, innehåller den ju äfven några få närmare bestämmelser om de tillfällen, då offentlighet kan förmenas. Den innehåller nemligen, att när det förekommer mål, som för anständigheten och sedligheten finnas vara stötande, bibehålles icke längre offentligheten. Detta är icke ett så ovigtigt stadgande, som man vid första påseendet kan tycka, ty enligt hittills gällande föreskrifter har en domare, som varit mån om att iakttaga lagen, ovilkorligen måst vara särdeles tveksam, om han kunnat tillåta sig att utvisa menigheten, när man förehaft mål, som varit af beskaffenhet att lämpligast behandlas inom lyckta dörrar. Mål rörande äktenskapsbrott, frågor om uppfostringsbidrag och dylikt äro ju t. ex. sådana saker, som alls icke äro lämpliga eller uppbyggliga för den halfvuxna ungdom, som om aftnarne brukar infinna sig vid tingen, men samvetsgranna domare hafva i dylika fall ofta icke trott sig ega rätt att utvisa åhörarne. I nu gällande lag förekommer endast *ett* undantag från offentligheten, nemligen när det gäller ransakning om ett särdeles ohyggligt brott: när någon plägat umgänge med djur; men för andra slags sedlighetsbrott medgifves icke något sådant undantag.

Man har sagt, att det vore oegentligt att tillägga rättens ordförande en rättighet att utan samråd med rättens öfrige ledamöter meddela ordningsföreskrifter. Om det gälde permanenta föreskrifter eller sådana, som om huru allmänheten skall skicka sig i tingssalen, huru åhörarne der skola placeras o. s. v., då skulle jag icke finna det beförligt, att rättens ordförande ensam utan samråd med rättens öfrige ledamöter finge meddela dem, men detta afser deremot meddelandet af sådana föreskrifter, som genast böra gå i verkställighet.

Om det — för att taga ett konkret exempel — under pågående session inkommer en öfverlastad person i tingssalen och för oljud, så uppmanas han naturligen af domaren att antingen skicka sig tyst och anständigt eller också aflägsna sig; men om han ej aktar derpå, bör då icke domaren hafva rättighet att befälla rättens tjänare att utleda honom utan att först derom öfverlägga med nämnden? Jag anser att det skulle vara löjligt, om en sådan öfverläggning alltid måste föregå beslutet om utvisning. Här i denna Kammare, der man naturligtvis är mån om att Kammaren sjelf får besluta, är det ju ändå öfverlåtet åt Talmannen att un-

*Förslag till
föreskrift
om offentlighet
vid under-
domstolarne.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning
om offentlighet
vid under-
domstolarne.*
(Fortr.)

der sammanträdena upprätthålla ordningen, och för att vid förefallande behof göra det, behöfver han icke först öfverlägga med Kammarens ledamöter, utan han gör det af egen drift och enligt ordningsstadgan.

På samma sätt anser jag det vara helt naturligt, att rättens ordförande ensam bör kunna meddela dylika ordningsföreskrifter. Justitieombudsmannen har sagt, att Kongl. Maj:ts förslag innehåller både för litet och för mycket. Ja, det är fråga om, hvad som här kan vara för litet eller för mycket. Om man hade företagit sig att stifta en detaljerad lag angående offentlighet vid domstolarne och dervid tagit t. ex. den tyska eller den franska lagen till mönster och, anslutande sig dertill, sökt införa nya lagbestämmelser, då skulle man hafva fått höra: "här är icke fråga om bibehållandet af urgammal sed utan om införandet af en ny lag, som icke lämpar sig för våra förhållanden", och den anmärkningen skulle då utan tvifvel vara fullkomligt befogad. Ty om man t. ex. nekade en sämre klädd person att inträda i en tingssal, hvilket man kan göra enligt den tyska och jemväl enligt den franska lagen, så skulle man säga, att man derigenom kränkte den allmänna grundsatsen af allas likhet inför lagen, och det skulle icke låta sig göra att vägra honom tillträde. På samma sätt förekommer i dessa lagar en hel mängd andra bestämmelser, som icke passa för våra förhållanden. Enligt min åsigt innehåller denna lag just lagom, just precis hvad den bör innehålla; den innehåller inga onödiga föreskrifter, utan endast hvad som är nödvändigt.

Herr Justitieombudsmannen tillät sig att föreslå en ny formulering. Det är visserligen ganska vanskligt att på stående fot yttra sig om en sådan, men jag vill dock säga, att sådana prydnadsord som de, hvarmed detta förslag inleddes eller att "den urgamla seden" etc. skulle bibehållas, i lagstil äro något olämpliga. Det talas i grundlagen om "svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta", men när det blir fråga om denna rätt, så kommer man i strid om hvad svenska folket egentligen hade för en rätt i detta afseende under de gamla tiderna. Att komma med sådana prydnadsord i lagstil synes mig därför vara högst olämpligt, ty nästan de flesta bestämmelser, som komma in i lagen, äro urgammal sed. Man skulle då lika väl kunna säga, att "den urgamla skyldigheten att genom dikning afleda vatten från grannens ofvanliggande egor" skulle bibehållas och dylikt. Jag tror således att dessa ord här icke äro på sin plats, och för öfrigt anser jag att det förslag, som han framställt, har åtminstone det mot sig, att det icke blifvit granskadt af samma myndighet som det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, nemligen Högsta Domstolen, och det är ju möjligt att, om man beslutar en lag i öfverensstämmelse med Justitieombudsmannens nu afgifna förslag — oaktadt jag för öfrigt hyser all möjlig tillförsigt till hans förmåga — den vid granskningen i Högsta Domstolen kommer att afstyrkas af de flesta af dess ledamöter, och att vi hädanefter såsom hittills skulle komma att blifva i saknad af en lag härutinnan. Man har här, i synnerhet från östgötabänken, framställt den största

betänklighet mot lagförslaget, såsom skulle det innebära ett tvifvel om giltigheten af det cirkulär, som Kongl. Maj:t utfärdadt. Det lider dock intet tvifvel, att detta gäller, men det gäller blott i det omfång, som det afser. Men denna lag är vidsträcktare, och när det ämne, hvarom här är fråga, är af den beskaffenhet, att det onekligen tillhör Konung och Riksdag att gemensamt derom besluta, så är det väl ingenting orätt i att äfven Riksdagen uttalar sig i denna fråga.

Förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne.
(Forts.)

Här skulle väl ännu kunna sägas åtskilligt, men tiden är långt framskriden, och jag vill icke längre uppehålla Kammaren utan anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag ber endast att med anledning af några talares anmärkningar mot mitt sista yttrande, få erinra, att jag icke sagt, att ett af Kongl. Maj:t utfärdadt cirkulär icke skulle vara lag, som borde efterlefas, men väl att *detta* cirkulär af den 28 Mars 1835 vore så ofullständigt och otydligt, att olika domare deri kunde inlägga helt olika tolkning, och att vid sådant förhållande det kunde vara svårt för en öfverrätt att fälla domare till ansvar, endast därför att öfverrätten finner tolkningen icke öfverensstämmande med sin egen; att det skulle vara omöjligt, och att domare under alla förhållanden skulle gå fria från ansvar, har jag icke sagt.

Herr Hasselrot: Hvad som här anförts till förmån för det föreliggande förslaget är enligt min tanke så tillfyllestgörande, och de anmärkningar, som framstälts mot detsamma, synas mig hafva blifvit så fullständigt vederlagda, att jag mycket väl kunde afstå från ordet. Men då här såsom ett hufvudskäl emot den föreslagna lagen anförts, att densamma vore obehöfelig, ber jag att få nämna, det jag sjelf såsom ordförande i underrätt mången gång funnit en sådan lag behöfelig och saknat befintligheten af stadganden beträffande omfånget och beskaffenheten såväl af den endast i allmänna ordalag stadgade offentligheten vid underdomstolar som domarens rätt att der upprätthålla ordningen. Jag är lifligt öfvertygad om att detta förslag, upphöjdt till lag, skall med stor tillfredsställelse helsas icke allenast af allmänheten utan äfven af de fleste underdomare, bland hvilka jag är den ende landtdomaren inom denna Kammare; och jag ber derföre att få tillstyrka bifall till förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att derunder yrkats dels bifall till punkten, dels af Herr *Fröman* bifall till ett så lydande förslag: "Det urgamla bruket att vid allmänna underrätter rättegång hålles offentligen skall iakttagas ej blott vid nämnda rätter utan ock vid polis-kammare, när sådana mål der förehafvas, i hvilka poliskammare utöfvar domsrätt", dels ock afslag å punkten.

Härefter gjordes propositioner på dessa yrkanden, och för-

*Förslag till
förordning
om offentlig-
het vid under-
domstolarne.*

klarade Herr Grefven och Talmannen, sedan propositionen på bifall till punkten förnyats, denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, på framställning af Herr Grefven och Talmannen, såsom kontraproposition vid voteringen antagit afslag å punkten, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 1:sta punkten af det i Lag-Utskottets Utlåtande N:o 2 tillstyrkta förslag till förordning om offentlighet vid underdomstolarne, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51;
Nej—34.

Förordningsförslagets öfriga punkter och rubrik.

Godkändes.

Utskottets å sidan 3 i Utlåtandet förekommande hemställan.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, det Kammaren torde finna, att denna hemställan blifvit besvarad genom de beslut Kammaren i afseende på sjelfva förordningsförslaget fattat, hvilket yttrande af Kammaren biträdades.

Upplästes en insänd skrift af följande lydelse:

Till Riksdagens Första Kammare.

Som den sjukdom, hvaraf jag vid riksdagens början var lidande, ännu fortfar, anser jag mig böra vördsamt anhålla att få afsäga mig det uppdrag såsom ledamot att deltaga i talmans-öfverläggningarna, hvarmed jag af Kammaren blifvit hedrad.

Stockholm den 19 Februari 1881.

Henning Hamilton.

Denna anhållan bifölls, hvarefter Kammarén, på framställning af Herr Grefven och Talmannen, beslöt att nästa Onsdag anställa val af en ledamot för att deltaga i talmansöfverläggningarne.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Jöns Pehrsson* under tre veckor från denna dag.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel;

N:o 10 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel; äfvensom

Bevillnings-Utskottets Betänkanden:

N:o 1, angående allmänna bevillningen;

N:o 2, i anledning af väckt förslag om skatt å maltdrycker.

Kammarén åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
